

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

факультет фінансів

кафедра корпоративних фінансів і контролінгу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	Фінансовий менеджмент і контролінг
Галузь знань	07 Управління та адміністрування
Спеціальність	072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Форма навчання: _____ очна (денна) _____

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему «Управління фінансовою санацією підприємства»

здобувача Васькової Анастасії Мирославівни

Науковий керівник: к.е.н., доц. О. А. Островська

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

Завідувач кафедри: д.е.н., проф. Терещенко О.О.

Київ 2023

Реферат

Кваліфікаційна магістерська робота містить 87 сторінок, 14 таблиць, 16 рисунків, список використаних джерел з 50 найменувань, 3 додатки.

«Управління фінансовою санацією підприємства»

Об'єктом дослідження є система управління фінансовою санацією підприємства.

Предметом дослідження є організаційно-правове й методичне забезпечення управління фінансовою санацією та оцінки санаційної спроможності вітчизняних підприємств.

Мета магістерської роботи – розробка комплексу санаційних заходів щодо відновлення платоспроможності підприємства ДП «Хлібна база №76».

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- обґрунтувати сутність неплатоспроможності з дослідженням класифікаційних ознак та факторів виникнення фінансової кризи на підприємстві;
- дослідити сутність фінансової санації та визначити її місце у фінансовому оздоровленні підприємства;
- висвітлити методичні та організаційно-правові аспекти управління фінансовою санацією та оцінки санаційної спроможності суб'єктів підприємництва
- навести фінансово-економічну характеристику ДП «Хлібна база №76»;
- провести діагностику фінансового стану підприємства – об'єкта дослідження;
- оцінити рівень санаційної спроможності досліджуваного підприємства;
- визначити стратегію та інструментарій фінансової санації ДП «Хлібна база №76»;
- розробити основні положення плану фінансового оздоровлення для досліджуваного суб'єкта господарювання;
- здійснити оцінку ефективності запропонованих санаційних процедур;

Практичного значення робота набула при проведенні аналітичних досліджень – розрахунку фінансових показників ДП «Хлібна база №76» з метою діагностики фінансового стану та оцінки рівня санаційної спроможності, визначенні стратегії та інструментарію для фінансового оздоровлення підприємства – об'єкта дослідження, розробці плану санації, проведенні оцінки ефективності впроваджених санаційних процедур та сформованих відповідних висновках.

Рік виконання кваліфікаційної магістерської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

Ключові слова: неплатоспроможність, фінансова криза, фінансове оздоровлення, санація, санаційна спроможність.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ САНАЦІЄЮ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОГО ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Неплатоспроможність підприємства як передумова фінансової санації	7
1.2. Економічний зміст та місце санації у фінансовому оздоровленні неплатоспроможного підприємства	16
1.3. Організаційно-правові та методичні аспекти управління фінансовою санацією та оцінки санаційної спроможності суб'єктів підприємництва.....	27
РОЗДІЛ 2. ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА ТА ОЦІНКА САНАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ДП «ХЛІБНА БАЗА №76»).....	35
2.1. Фінансово-економічна характеристика підприємства	35
2.2. Діагностика фінансового стану підприємства за різних методичних підходів	43
2.3. Оцінка рівня санаційної спроможності підприємства	55
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА КОМПЛЕКСУ САНАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	64
3.1. Стратегія та інструментарій фінансової санації компанії ДП «Хлібна база №76»	64
3.2. Основні положення плану фінансового оздоровлення ДП «Хлібна база №76»	68
3.3. Оцінка ефективності санаційних процедур	73
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83
ДОДАТКИ	88

ВСТУП

Актуальність теми. Повномасштабне вторгнення російських військ, ракетні обстріли, військові дії та окупація українських територій завдала неабиякого впливу як на економіку країни в цілому, так і на функціонування кожного суб'єкта господарювання окремо. Під впливом таких факторів, питання неплатоспроможності підприємств та їх фінансового оздоровлення (санації) набули ще більшої актуальності. Щодня платоспроможний суб'єкт господарювання зіштовхується з ризиком впливу непередбачуваних зовнішніх факторів, від дій яких, він може набути ознаки неплатоспроможності. В зв'язку з цим, актуальності набирають такі завдання як: своєчасне виявлення ознак неплатоспроможності компанії, зважене на ризик настання подій, пов'язаних із новою реальністю – військовими діями; дослідження та аналіз комплексу заходів з метою виведення підприємства з кризового стану та відновлення його платоспроможності; проведення оцінки ефективності впровадження санаційних заходів на таких підприємствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання неплатоспроможності підприємств, ознак та видів кризового стану, санації та санаційної спроможності підприємства неодноразово зосереджували на собі увагу як зарубіжних так і вітчизняних науковців, а саме: О. Терещенко, О. Островська, І. Бланк, О. Коковіхіна, М. Тітов, Н. Здравомислов, Б. Бекенферде, М. Гелінг, А. Дем'яненко, А. Кривов'язюк, Л. Лігоненко, Н. Пігуль та ін.

Метою дослідження є розробка комплексу санаційних заходів щодо відновлення платоспроможності підприємства ДП «Хлібна база №76»

Досягнення мети зумовлено необхідністю виконання наступних завдань:

- обґрунтувати сутність неплатоспроможності з дослідженням класифікаційних ознак та факторів виникнення фінансової кризи на підприємстві;
- дослідити сутність фінансової санації та визначити її місце у фінансовому оздоровленні підприємства;

- висвітлити методичні та організаційно-правові аспекти управління фінансовою санацією та оцінки санаційної спроможності суб'єктів підприємництва

- навести фінансово-економічну характеристику ДП «Хлібна база №76»;
- провести діагностику фінансового стану підприємства – об'єкта дослідження;

- оцінити рівень санаційної спроможності досліджуваного підприємства;
- визначити стратегію та інструментарій фінансової санації ДП «Хлібна база №76»;

- розробити основні положення плану фінансового оздоровлення для досліджуваного суб'єкта господарювання;

- здійснити оцінку ефективності запропонованих санаційних процедур;
Об'єктом дослідження є система управління фінансовою санацією підприємства.

Предметом дослідження є організаційно-правове й методичне забезпечення управління фінансовою санацією та оцінки санаційної спроможності вітчизняних підприємств.

Методи дослідження. В процесі написання кваліфікаційної магістерської роботи було використано такі методи дослідження, як: порівняльний аналіз застосовано при проведенні аналізу статистики діяльності підприємств в період воєнного стану, статистики неплатоспроможності підприємств в Україні, аналізу значень показників та коефіцієнтів, отриманих в результаті проведення розрахунків, за досліджуваний період, при порівнянні законодавчих актів, для визначення переваг та недоліків постанов, наказів, закону та кодексу; метод економічного аналізу – при використанні та проведенні аналізу фінансової звітності ДП «Хлібна база №76»; метод детермінантного аналізу – при розрахунку відхилень (абсолютного та відносного); метод детермінантного аналізу – при проведенні обчислень щодо класу боржника та рівня імовірності настання дефолту ДП «Хлібна база №76»; метод статистичної обробки інформації – при графічній візуалізації даних, отриманих внаслідок проведення розрахунків, та статистичних

даних, що були отримані з офіційних веб-сторінок; коефіцієнтний та структурний аналізи – при дослідженні фінансово-економічної характеристики та при визначенні фінансового стану ДП «Хлібна база №76». Для розрахунків, необхідних для написання кваліфікаційної магістерської роботи, було застосовано програму Microsoft Office Excel.

Практичної значущості робота набула при проведенні аналітичних досліджень – розрахунку фінансових показників ДП «Хлібна база №76» з метою діагностики фінансового стану та оцінки рівня санаційної спроможності, визначенні стратегії та інструментарію для фінансового оздоровлення підприємства – об'єкта дослідження, розробці плану санації, проведенні оцінки ефективності впроваджених санаційних процедур та сформованих відповідних висновках.

Інформаційною базою дослідження слугували наукові праці вітчизняних вчених, підручники та періодичні видання. Крім того, для написання роботи використовувалися закони, кодекси, інші нормативно-правові акти, дані Державної служби статистики України та Єдиного державного реєстру судових рішень, дані фінансової звітності ДП «Хлібна база №76» та дані тарифів надання послуг досліджуваним підприємством.

Апробація результатів дослідження. Отримані результати дослідження опубліковано у збірнику матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Сучасні інструменти управління корпоративними фінансами» тези «Фінансове оздоровлення компаній в умовах війни: проблеми впровадження санаційних заходів» (м. Київ, 15 листопада 2023 року).

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Кваліфікаційна магістерська робота містить 87 сторінок, 14 таблиць, 16 рисунків, список використаних джерел з 50 найменувань, 3 додатка.

У Розділі 1 надано визначення неплатоспроможності підприємства та фінансової санації; проведено порівняння нормативно-правових актів, що

регулюють процес фінансової санації; досліджено види та фактори виникнення фінансової кризи на підприємстві та її відношення до неплатоспроможності підприємств; проаналізовано статистику діяльності бізнесів в період воєнного стану, та статистику неплатоспроможних підприємств в Україні. Також було досліджено процес фінансової санації відповідно до чинного законодавства та визначено сутність санаційної спроможності підприємства.

У Розділі 2 проведено фінансову діагностику державного підприємства «Хлібна база №76», а саме здійснено: фінансово-економічну характеристику (визначено основний та додаткові види діяльності підприємства, переваги географічного місцезнаходження, організаційно-правову форму, розмір, проведено аналіз динаміки загальних показників діяльності підприємства за 2018-2022 рр.); діагностику фінансового стану підприємства (проведено аналіз показників ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності); оцінку санаційної спроможності ДП «Хлібна база №76» (визначено клас боржника та імовірність настання дефолту згідно з моделями, зазначеними в нормативно-правових актах).

У Розділі 3 здійснено спробу визначення стратегії та інструментарію фінансової санації ДП «Хлібна база №76», обґрунтовано реструктуризацію як один із напрямків фінансового оздоровлення підприємства, визначено основні положення плану фінансової санації ДП «Хлібна база №76», обґрунтовано реальність обраної стратегії та плану санації, також проведено оцінку ефективності санаційних процедур, впроваджених на ДП «Хлібна база №76».

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ САНАЦІЄЮ НЕПЛАТОСПРОМОЖНОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Неплатоспроможність підприємства як передумова фінансової санації

В сучасних умовах політичної та економічної нестабільності існує високий ризик виникнення кризи на будь-якій стадії життєдіяльності будь-якого підприємства. Кризовим станом для підприємства є не лише значне зниження продажів або ж спад виробництва, відсутність прибутку, а й зменшення платоспроможності. Крім того, враховуючи поточне становище в Україні, а саме воєнний стан та наявність воєнних дій на території країни, на підприємства здійснюється вплив політичних, економічних, податкових та інших факторів, посилення впливу яких може призвести до зростання їх неплатоспроможності або ж до настання ризику неплатоспроможності.

Неплатоспроможністю підприємства є стан, якого намагаються уникнути підприємства, метою яких є розвиток, стабільність функціонування, успішність на ринку, активна діяльність та просування своєї продукції.

Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» термін «неплатоспроможність» трактував, як неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку грошові зобов'язання перед кредиторами, в тому числі по заробітній платі, а також виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності [1].

Кодекс України з процедур банкрутства визначає, що неплатоспроможність – це неспроможність боржника виконати після настання встановленого строку

грошові зобов'язання перед кредиторами не інакше, як через застосування процедур, передбачених Кодексом [2].

Закон України «Про банкрутство» є першим нормативно-правовим актом, в якому згадується про неплатоспроможність боржника. Однак законом не передбачено визначення цього терміну, що є не логічним, адже банкрутство та неплатоспроможність тісно пов'язані між собою. Через неповноту та недосконалість закон було допрацьовано та в червні 1999 року затверджено новий закон. Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» — це перший законодавчий акт, який надавав тлумачення неплатоспроможності. Основним недоліком цього закону є його неактуальність, адже в 2021 році він втратив чинність. Крім того, недоліками закону були: недостатня ефективність відновлення платоспроможності для невеликих підприємств; відсутність регламентування санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство; спрямованість тільки на юридичних осіб. Чинним законодавчим актом, який регулює процедуру відновлення платоспроможності та впровадження санації на неплатоспроможних підприємствах є Кодекс України з процедур банкрутства. Цей нормативно-правовий акт розроблено на основі Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Його було прийнято в 2018 році, з метою удосконалення правового регулювання процедур банкрутства та відновлення платоспроможності боржників в Україні; підвищення ефективності розрахунків боржників з кредиторами. При розробці кодексу було враховано всі недоліки попередніх законів. Кодекс відповідає сучасним умовам господарювання, в тому числі в ньому приділено увагу проведенню санації до відкриття провадження у справі про банкрутство. Виходячи з цього, стає очевидним, що Кодекс України з процедур банкрутства має більшу ефективність, так як він більш доповнений, краще структурований та регламентує нові можливості управління боржником, порівняно з Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Однак, в законі більш детально надано визначення неплатоспроможності підприємства, аніж в Кодексі.

О. Брагіна під неплатоспроможністю розуміє фінансовий стан підприємства, при якому воно має збої у виробничо-господарській діяльності, не погашає у терміни і в повному обсязі свої боргові зобов'язання, проте здатне це зробити за рахунок реалізації всіх або частини активів, що є у нього [3, с.43].

А. Кондрашихіна в свою чергу зазначає, що неплатоспроможність — це фінансовий стан підприємства, при якому воно не може своєчасно та повно погашати свої фінансові зобов'язання через відсутність коштів на рахунках. Часто веде до банкрутства та є наслідком розбалансування економічного механізму відтворення капіталу підприємства, результатом його неефективної політики (цінової, інвестиційної, фінансової тощо) [4, с.27].

Як бачимо, визначення О. Брагіної та А. Кондрашихіна зосереджені на серйозності проблеми у фінансовому стані підприємства та здатності підприємством виконати фінансові зобов'язання. Проте, ми вважаємо, що між ними наявна певна відмінність, яка проявляється у підході до можливого виходу з цієї ситуації. Перше визначення вказує на можливість виходу з ситуації за рахунок реалізації активів. В той час, як друге вказує на нестачу грошових ресурсів, що може призвести до банкрутства.

Перед кожним підприємством постає ризик погіршення фінансового стану, тобто ризик виникнення кризи. Кризовий стан на підприємстві виникає не відразу. Він характеризується проявом ознак неплатоспроможності, тобто погіршенням показників, які характеризують внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства.

Кризовий стан – це загроза для підприємств всіх галузей та на всіх стадіях життєвого циклу. Однак не кожна компанія, яка відчуває фінансові труднощі, є неплатоспроможною. Короткострокові проблеми з грошовими потоками не обов'язково прирівнюються до неплатоспроможності підприємства. Саме тому важливим завданням для підприємств є своєчасно виявити сигнали щодо виникнення процесів і факторів, які можуть спричинити фінансову кризу підприємства. Точне виявлення симптомів фінансової кризи надає змогу керівництву вчасно діагностувати неплатоспроможність підприємства та,

відповідно, розробити і впровадити найбільш ефективні заходи для фінансового оздоровлення.

Коли на підприємстві виникає ситуація неможливості здійснення платежів та покриття своїх зобов'язань – з'являється проблема значного зниження виробництва, в результаті чого на підприємстві виникає проблема незабезпеченості коштами. Це також має вплив на внутрішній ринок, адже в підприємства немає змоги задовольнити попит на ринку в повній мірі. Як наслідок, таке підприємство починає втрачати своє місце на ринку. А як відомо, підприємство, що не здатне витримати конкуренцію, як правило, стає неплатоспроможним.

За визначенням О. Терещенка, фінансовою кризою є фаза розбалансованої діяльності підприємства та обмежені можливості впливу його керівництва на фінансові відносини, що виникають на цьому підприємстві [5, с.12].

Криза зазвичай асоціюється з неплатоспроможністю та загрозою банкрутства підприємства, неприбутковістю діяльності або ж відсутністю можливостей для ефективного функціонування. Якщо ж дивитися з точки зору фінансового менеджменту, то кризовою ситуацією для суб'єкта господарювання є його неспроможність в фінансовому забезпеченні поточної виробничої діяльності.

Фінансову кризу можна класифікувати за трьома ознаками, кожна з яких має підвиди, і так чи інакше чинить вплив на діяльність підприємства. Автором кваліфікаційної магістерської роботи згруповано ознаки та наочно представлено на Рис. 1.1.

Рисунок 1.1 – Класифікація ознак фінансової кризи

Джерело: розроблено автором на основі [5, с.13; 6, с. 7]

З Рис. 1.1. бачимо, що існує три види фінансової кризи. Криза стратегії, або ж стратегічна криза - це стан за якого в суб'єкта господарювання руйнується і зникає виробничий потенціал та відсутні фактори успіху в довгостроковій перспективі. Такий тип кризи проявляється у втраті підприємством позицій на ринку, зменшенні зацікавленості споживачів до виготовленої продукції, високій плинності кадрів, відсутності розробки нового виду продукції протягом тривалого часу та корпоративних конфліктах.

Криза прибутковості виникає в тому випадку, коли збитки підприємства спустошують власний капітал, що в свою чергу є причиною виникнення незадовільної структури балансу. Формою прояву є поступове зменшення частки чистого прибутку, яка лишається у володінні компанії. Як наслідок, зменшується ринкова вартість компанії.

Чинники, що характеризують кризу прибутковості проявляються в зростанні середньої собівартості зобов'язань; необґрунтованому співвідношенні ціни та собівартості; неефективній політиці управлінні запасами; надмірних

витратах на збут та адміністративних витратах; збитковості окремих структурних підрозділів; скороченні джерел доходів підприємства.

Останнім видом є криза ліквідності, яка вже характеризується неплатоспроможністю підприємства і реальною загрозою втрати платоспроможності. Фактори кризи ліквідності проявляються у: неефективності роботи з дебіторами; розрахунках з повною чи частковою передплатою; нерегулярності грошових надходжень; порушенні платіжної дисципліни; незадовільній структурі балансу; високому рівні кредиторської заборгованості; наявності значних обсягів неліквідних і низьколіквідних активів; відсутності резервних коштів [7, с. 9].

Всі вищеперераховані види тісно пов'язані між собою причино-наслідковими зв'язками. Тобто, криза стратегії створює ситуацію, за якої виникає криза прибутковості, а вона в свою чергу спричиняє втрату ліквідності підприємством.

Важливим моментом для впровадження санаційних заходів на підприємстві є визначення стадії фінансової кризи, а саме: чи вона не загрожує функціонуванню суб'єкта господарювання за умови переведення його на режим антикризового управління; чи загрожує подальшому існуванню підприємства і потребує негайного проведення санації; чи кризовий стан на підприємстві вже не сумісний з подальшим існуванням самого підприємства та призводить до його ліквідації [6, с.7].

Від коректності ідентифікації фази залежать своєчасність реакції на неї та правильність дії щодо її усунення.

Існує два види чинників фінансової кризи – ендогенні та екзогенні. Як відомо, кожна зміна в діяльності спричинена впливом певних чинників: зовнішніх або внутрішніх. Фінансова криза не виняток і теж виникає внаслідок впливу факторів, а саме екзогенних та ендогенних. Екзогенні фактори - це ті, що не залежать від діяльності підприємства, а екзогенні навпаки. Для наочності фактори згруповано та продемонстровано на Рис. 1.2.

Рисунок 1.2 – Фактори фінансової кризи на підприємстві

Джерело: розроблено автором з використанням [5, с. 13-14]

Як бачимо, існує достатньо чинників, щоб негативно вплинути на діяльність суб'єкта господарювання. Екзогенні фактори розвитку фінансової кризи на підприємстві важко, а в більшості випадках, неможливо передбачити та врахувати. Вони включають в себе такі обставини, як спад кон'юнктури в економіці в цілому, зменшення купівельної спроможності населення, значний рівень інфляції, нестабільність господарського та податкового законодавства, посилення конкуренції в галузі, сезонні коливання [8, с.18]. Також, не менш важливим є така ознака, як політична нестабільність у країні місцезнаходження підприємства. Зі списку перелічених обставин можемо зазначити, що вони стосуються більше стану в державі, де розташоване підприємство, інакше кажучи, національні. Однак, виділяють ще й міжнародні екзогенні фактори. Тобто стабільна та успішна діяльність підприємства також залежить від стану світової фінансової системи,

стабільності міжнародної торгівлі; митної політики; рівня міжнародної конкуренції та руху міжнародного капіталу [6, с.7].

Вплив екзогенних факторів спричиняє виникнення кризи стратегії. Адже від прийнятих управлінських рішень залежить те, як підприємство впорається з тиском зовнішніх чинників. Такі рішення повинні бути не лише швидкими, а й правильними. В разі відсутності на підприємстві або недосконалого функціонування системи раннього попередження та реагування, в підприємства достатньо малі шанси на протистояння екзогенним факторам. Інакше кажучи, керівництво підприємства зобов'язане вміти правильно управляти ним та своєчасно вживати дієві заходи щодо його відновлення.

Виникнення та розвиток ендогенних факторів, або ж, іншими словами, кризових чинників, що виникають всередині підприємства та спричиняють неплатоспроможність, залежить від діяльності суб'єкта господарювання, а саме від внутрішнього стану підприємства, подій та ухвалених рішень управлінським апаратом.

Ендогенні фактори на відміну від екзогенних можна передбачити. Такими факторами є: низька якість менеджменту; недостатній рівень кваліфікації персоналу; відсутність інновацій; низький рівень маркетингу, що спричиняє втрату ринків збуту продукції; недостатність фінансування; прорахунки в галузі постачання та в інвестиційній політиці. Крім того, стимулом розвитку кризи можуть бути і: відсутність стратегії у розвитку підприємства; утримання зайвих робочих місць; нераціональна організаційна структура підприємства; зростання дебіторської та кредиторської заборгованостей; недостатній рівень використання основних засобів; значне перевищення частки позичкового капіталу над часткою власного капіталу.

Отже, фактично ендогенні фактори виникають тоді, коли управління підприємством здійснюється некоректно, без розрахунків майбутніх наслідків, без детального та чітко обґрунтованого стратегічного плану, без врахування можливих ризиків. Адже низький рівень кваліфікації персоналу може свідчити про відсутність критеріїв при підборі персоналу, або ж про відсутність атестації

співробітників, курсів підвищення кваліфікації, тощо. Прорахунки, зростання заборгованостей та незбалансована структура балансу теж свідчать про необізнаність та некомпетентність співробітників в компанії.

Всі вищеперераховані фактори тісно пов'язані між собою. Наслідки, які виникають в результаті їх впливу на фінансово-господарську діяльність є ознаками, що характеризують неплатоспроможність підприємства та виявляються у зменшенні кількості замовлень; втраті покупців та клієнтів; зменшенні кількості контрактів збуту; виробництві не на повну потужність; збільшенні обсягів неліквідних активів; збільшенні собівартості; зменшенні обсягів реалізації. Внаслідок чого, підприємство недоотримує виручку від реалізації продукції [9, с.8].

Скорочення обсягів реалізації виготовленої продукції, зумовлене екзогенними та ендогенними факторами, згодом може призвести до зниження прибутковості, ліквідності або платоспроможності підприємства.

Отже, в результаті проведення дослідження, ми визначили, що неплатоспроможність – це неспроможність підприємства покрити зобов'язання перед кредиторами після встановленого строку, не інакше як через відновлення платоспроможності.

Поява ознак неплатоспроможності на підприємстві вказує на виникнення кризового стану. Виділяють три фази фінансової кризи, які характеризують глибину кризи на підприємстві (криза, що не загрожує функціонуванню компанії, що загрожує діяльності компанії, та криза, що несумісна з подальшим існуванням підприємства). Ми вважаємо, що будь-яка криза на підприємстві має своє джерело, тобто вона виникає під впливом екзогенних чи ендогенних факторів.

Екзогенні фактори розвитку фінансової кризи на підприємстві важко передбачити та врахувати, на відміну від ендогенних, які залежить від діяльності суб'єкта господарювання, а саме від внутрішнього стану підприємства.

Дослідивши, що таке кризовий стан на підприємстві, можемо зазначити, що наслідком глибокої кризи є неплатоспроможність. Що проявляється в негативному фінансовому результаті діяльності підприємства та в його нестабільному положенні на ринку.

1.2. Економічний зміст та місце санації у фінансовому оздоровленні неплатоспроможного підприємства

У складних, нестабільних політичних та фінансово-економічних умовах, суб'єкти господарювання, які не готові до конкуренції, та, в яких відсутні можливості подолати фінансову кризу і впровадити санацію, можуть стати потенційно неплатоспроможними та банкрутами.

Якщо дослідити фактори неплатоспроможності суб'єктів господарювання розвинених країн, в яких спостерігається економічна та політична стабільність, то можна помітити, що лише 1/3 від кількості суб'єктів господарювання зіткнулися з проблемою банкрутства в зв'язку з зовнішніми факторами, а решта – через внутрішні.

Найбільш вагомим чинником, що вплинув на діяльність суб'єктів господарювання в Україні, є повномасштабне вторгнення військ російської федерації. Ризик виникнення неплатоспроможності та банкрутства підприємств стрімко зріс 24 лютого 2022 року та залишається і дотепер.

Стабільне функціонування підприємств в Україні, в умовах воєнного стану та перманентної політичної й економічної нестабільності, є надскладним завданням та надзвичайним викликом. Платоспроможний суб'єкт господарювання внаслідок дії непередбачуваних екзогенних (зовнішніх) факторів в будь-який момент може набути ознак неплатоспроможного, і навіть опинитися на межі банкрутства [10, с.351].

В 2022 році на онлайн-платформі Prozorro було проведено опитування щодо продовження бізнесами своєї діяльності. В середньому 47% опитаних бізнесів працювало. Однак більшість підприємств вказала на скорочення кількості замовлень. Результати опитування графічно зображено на Рис. 1.3.

Рисунок 1.3 – Діяльність бізнесів в період воєнного стану

Джерело: розроблено автором на основі [11, с.3]

Як бачимо з Рис. 1.3, всі суб'єкти господарювання в Україні, незалежно від регіону, відчули на собі вплив війни. Частина суб'єктів господарювання на півдні, півночі та сході зупинили роботу своїх підприємств через близькість бойових дій. Найбільший відсоток підприємств, що зупинили діяльність, спостерігається у східному регіоні (43%), а найменший у центральному та західному регіонах (2% та 0% відповідно). На півдні та півночі відсоткова кількість майже однакова – 18% та 19%.

Відсутність попиту на продукцію та послуги відзначається у всіх регіонах. Найменші показники на сході – 17% та на півночі України – 21%. В інших регіонах значення знаходяться в межах 30-36%. Причинами відсутності попиту може бути проведення поблизу бойових дій, зміна пріоритетів споживачів щодо купівлі того чи іншого виду товару або послуги, тощо.

Частина підприємств, що призупинила свою діяльність, але бачить як її можна відновити, в східному регіоні має найбільше значення – 20%, найменше спостерігається в західному – 7%, в інших регіонах значення майже схожі та знаходяться в межах 12-14%.

Проблему скорочення кількості замовлень відчуло найбільше суб'єктів господарювання. В західному регіоні вплив чинника відчуло 56% суб'єктів господарювання, в центральному – 43%, в північному – 40%, в південному – 30%, та найменше в східному – 17%. Значний спад попиту на виготовлену продукцію та

послуги залежить від таких факторів, як міграція українців за кордон, зниження купівельної спроможності населення, підвищення рівня цін.

Найменші значення показують підприємства, діяльність яких така ж, як і до війни, а саме від 2% до 8%.

Отже, дослідивши вплив війни на діяльність підприємств в Україні, можемо дійти висновку, що велика частка суб'єктів господарювання вже потребує, або ж потребуватиме фінансового оздоровлення та відновлення платоспроможності в майбутньому. Адже станом на сьогоднішній день, велика частка підприємств так чи інакше зазнала пошкодження від окупації, бойових дій, обстрілів, політичного та економічного становища в країні в цілому.

Для кращого усвідомлення ситуації щодо неплатоспроможності, банкрутства підприємств та впровадження заходів фінансового оздоровлення, потрібно проаналізувати статистику судових справ про відновлення платоспроможності боржників в Україні за останні 10 років, які наведено в Таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Статистика кількості справ позовного провадження про неплатоспроможність та банкрутство підприємств України за 2013-2022 рр., од.

Рік	К-сть справ, закінчених провадженням	Із затвердж. звіту керуючого санацією (реструктуризацією)	Із затвердж. мирової угоди	Із затвердж. звіту ліквідатора	У зв'язку з виконанням усіх зобов'язань перед кредиторами
2013	5697	7	82	4948	57
2014	3324	4	70	2989	29
2015	2406	8	53	2159	6
2016	2101	1	48	1844	18
2017	1691	1	32	1546	14
2018	1368	0	65	1055	8
2019	1184	4	68	953	2
2020	745	4	14	621	10
2021	2210	10	7	665	26
2022	1894	5	6	462	24

Джерело: розроблено автором на основі [12]

В Таблиці 1.1 наведено дані щодо кількості справ позовного провадження про неплатоспроможність та банкрутство підприємств. Можемо помітити, що в 2014 році відбувся найбільший спад кількості справ, закінчених провадженням, за даними спад відбувся на 2 373 од., що в відсотковому вираженні становить 41,6 в.п. У 2015 році кількість знизилася на 918 од., або ж на 27,6 в.п., порівняно з минулим

роком. 2016 рік, як і попередні, теж характеризується зменшенням справ, закінчених провадженням, однак кількість становить всього 305 од. В 2017 році кількість справ вийшла на рівень 1 691 в рік, за рахунок зменшення справ, закінчених провадженням на 410 од. Наступні два роки демонструють менший темп скорочень, тобто в 2018 – 323 од. (19,1 в.п.), 2019 – 184 од. (13,4 в.п.), однак в 2020 році кількість заяв зменшується на 439 од. (37,1 в.п.). Також варто зазначити, що в 2020 році кількість справ становила менше 1 000. Проте 2021 рік характеризується зростанням, адже за рік кількість справ стрімко зросла на 1 465 од, або на 196,6 в.п. Наступного року ситуація покращується і кількість справ знову починає скорочуватися. Так, станом на 2022 рік показник кількості справ становить 1 894 в рік, що на 14,3 в.п. менше в порівнянні з минулим роком.

Можемо сміливо зазначити, що зростання в 2021 році було спровоковане пандемією Covid-19. Однак, якщо розглядати стан в 2022 році, то, враховуючи те, що в країні війна, кількість справ не зросла, а навпаки скоротилася. Це означає, що в перші одинадцять місяців воєнного стану більшість підприємств змогли зберегти платоспроможність та втримати свої позиції на ринку.

Якщо ж розглядати в зв'язку з чим та як було закрито провадження, можемо помітити, що найменше справ закрито з затвердженням звіту керуючого санацією. Адже протягом всього досліджуваного періоду кількість справ знаходилася в межах від 0 до 10. Найменший показник був в 2018 році – 0, а найбільший у 2021 році – 10. Всього за десять досліджуваних років було закрито 44 справи із затвердженням звіту керуючого санацією.

Із затвердженням мирової угоди було закрито 445 проваджень за період 2013-2022 років. З 2013 по 2018 рік спостерігається поступове скорочення кількості справ, а саме: в 2014 – 12 (14,6 в.п.), 2015 – 17 (24,3 в.п.), 2016 – 5 (9,4 в.п.), 2017 – 16 (33,3 в.п.). В 2018 році динаміка змінилася і кількість зросла на 33 од., або ж на 103,1 в.п.. 2019 рік теж характеризується збільшенням, однак всього на 3 заяви (4,6 в.п.), порівняно з попереднім роком. В період 2020-2022 років показник знову показує тенденцію спаду, і в 2020 році знижується до 14 справ в рік, що на 54 менше, порівняно з минулим, таке скорочення, ймовірно, спричинене зменшенням

загальної кількості заяв. В 2021 кількість скоротилася на – 7 (50 в.п.), в 2022 – на 1 (14,3 в.п.).

За судову практику в період 2013-2022 років найбільше проваджень закрито саме з затвердженням звіту ліквідатора – 17 242 справи. Однак майже протягом всього періоду спостерігається тенденція зниження: в 2014 – 1959 (39,6 в.п.), 2015 – 830 (27,8 в.п.), 2016 – 315 (14,6 в.п.), 2017 – 298 (16,2 в.п.), 2018 – 491 (31,8 в.п.), 2019 – 102 (9,7 в.п.), 2020 – 332 (34,8 в.п.), 2022 – 203 (30,5 в.п.). Лише в 2021 році кількість зросла на 44 справи (7,1 в.п.) в порівнянні з 2020 роком.

Кількість закритих справ у зв'язку з виконанням всіх зобов'язань кредиторів протягом 10 досліджуваних років становить 194 провадження.

Для фінансового оздоровлення неплатоспроможного підприємства та уникнення загрози його подальшої ліквідації, законодавством передбачено фінансову санацію.

З латинської мови «sanage» перекладається, як санація, оздоровлення. Існує досить багато визначень терміну «санація», як з правової так і з наукової точок зору.

Санація – це складний процес, що вимагає докладних досліджень діяльності суб'єктів господарювання та розробку ефективних стратегій для покращення їх фінансового стану.

Кодекс України з процедур банкрутства під санацією розуміє систему заходів, що спрямована на оздоровлення фінансово-господарського становища боржника [2].

З наукової точки зору санація – система фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства-боржника в довгостроковому періоді. Саме таке визначення санації надає О. Терещенко [5, с.19-20].

І. Бланк трактує санацію як заходи щодо фінансового оздоровлення підприємства, які реалізуються за допомогою сторонніх юридичних чи фізичних

осіб і спрямовані на запобігання оголошенню підприємства-боржника банкрутом і його ліквідації [13, с.512].

М. Тітов в свою чергу розглядає санацію як оздоровлення неплатоспроможного боржника, надання йому з боку власника майна, кредиторів та інших юридичних і фізичних осіб (у тому числі зарубіжних) фінансової допомоги, спрямованої на підтримку боржника і запобігання його банкрутства [14, с.81].

Як можемо зрозуміти з вищенаведених визначень, кожен науковець під санацією розуміє певні дії, спрямовані на оздоровлення підприємства. Однак перше визначення можна вважати найбільш повноцінним, адже в ньому враховано всі можливі аспекти санації, і не менш важливим є те, що всі перераховані заходи і відображають санаційну спроможність підприємств. Щодо інших двох визначень можна зазначити, що вони мають певні недоліки, наприклад І. Бланк вважає санацію лише як сторонню допомогу (фінансову підтримку), проте з точки зору класичного підходу до санації, передбачається і реалізація власними силами самого суб'єкта господарювання.

Санація є одним серед найбільш дієвих інструментів для відновлення платоспроможності суб'єкта господарювання та недопущення його ліквідації. Її головна ціль полягає в зміні діяльності суб'єкта господарювання на фінансово стійку, більш конкурентну та ефективнішу. Досягти виконання вищеперерахованих показників можна: покривши збитки та усунувши причини їх виникнення; поновивши або ж зберігши ліквідність та платоспроможність підприємства; скоротивши всі види заборгованості; покращивши структуру оборотного капіталу. В чому безпосередньо і полягає мета санації [9, с.10; 15, с.53].

Тобто як бачимо, спрямованість санації полягає у виведенні суб'єкта господарювання з кризової ситуації та відновленні його платоспроможності й фінансової стійкості.

Існує два види санації, які розрізняються залежно від того, наскільки глибоким є кризовий стан суб'єкта господарювання та які умови надання йому зовнішньої допомоги. Такими видами є: санація без зміни статусу юридичної особи

та санація зі зміною статусу юридичної особи. Санація першого виду застосовується в тому випадку, коли кризовий стан на підприємстві тимчасовий. Однак санація другого типу, яка також має назву – реорганізація, здійснюється за умови серйозного кризового стану підприємства [16, с.89].

В розвинених країнах важливою складовою в процесі управління кризовими явищами, що виникають або можуть виникнути на підприємстві, є запровадження санаційних заходів.

Санація впроваджується за допомогою коштів, залучених з зовнішніх чи внутрішніх джерел, адже насамперед стосується фінансово-економічної системи підприємства. Саме це констатує потребу розробки фінансово-економічних заходів. Загалом система санаційних заходів – це комплексний ряд взаємопов’язаних та структурованих заходів, а саме соціального, організаційно-правового та фінансово-економічного спрямування. Такі заходи згруповано та наочно представлено на Рис.1.1.

Рисунок 1.4 – Система санаційних заходів на підприємстві

Джерело: розроблено автором на основі [6, с.11-12]

Вагоме значення мають заходи соціального спрямування, адже, як правило, санація пов'язана з скороченням персоналу, що не задіяний в основних процесах функціонування суб'єкта господарювання. Залежно від розміру підприємства та його розташування, звільнення працівників може негативно вплинути на соціальну стабільність в регіоні. Тому прийняте рішення щодо впровадження такої політики повинне бути обмірковане та повинне враховувати всі можливі наслідки. В зв'язку з цим, на підприємстві можуть бути запроваджені такі заходи, як проведення додаткових виплат з безробіття та надання позик звільненим співробітникам, створення системи перепідготовки кадрів, тощо.

Виробничо-технічні санаційні заходи спрямовані на модернізацію та оновлення виробничих фондів, зменшення простоїв та збільшення виробничих потужностей, поліпшення якості виготовленої продукції, удосконалення асортименту продукції, пошук та мобілізацію санаційних резервів в секторі виробництва. Крім того, вони пов'язані також з автоматизацією та комп'ютеризацією підприємства, застосуванням нових видів матеріалів та альтернативних видів палива і енергії.

Організаційно-правові санаційні заходи зосереджені на удосконаленні організаційної структури підприємства, підвищенні якості та ефективності менеджменту, звільненні підприємства від непродуктивних виробничих структур.

Санаційним заходам фінансово-економічного характеру виділяється особливе місце в процесі санації. Оскільки вони відображають фінансові відносини, які формуються в процесі мобілізації та використанні зовнішніх та внутрішніх джерел фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання.

Заходи виробничо-технічного та організаційно-правового спрямування відіграють важливу роль у відновленні фінансового стану підприємства. Вони становлять такий же вплив, як і фінансово-економічні.

Отже, за допомогою запровадження санаційних заходів, підприємство має можливість виходу з невігідного стану. Крім того вони мають потенціал покращити платоспроможність підприємства та його прибутковість.

Думки зарубіжних авторів розподіляються щодо розгляду питання санації відокремлено від банкрутства, чи поряд з ним. Адже певна частина науковців відокремлює інститут санації від банкрутства, однак розглядає це питання в системі антикризового управління поряд з проблемою банкрутства. В той же час інша частина науковців пропонує розглядати санацію окремо від банкрутства як комплекс заходів фінансового оздоровлення, що стосується кожного суб'єкта господарювання.

В нашій країні Кодекс України з процедур банкрутства передбачає санацію боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство та санацію під час провадження у справі про банкрутство. Саме цей поділ констатує можливість застосування заходів фінансового оздоровлення кожним підприємством, а не тільки тим, яке визнано банкрутом.

Санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство – це комплекс заходів, що спрямований на відновлення платоспроможності боржника. Ці заходи можуть здійснюватися засновником боржника, власником майна боржника, або ж іншими особами, мета яких полягає в запобіганні банкрутства боржника шляхом застосування системи заходів. Такими заходами є організаційно-правові, управлінські, інвестиційні, технічні, фінансово-економічні та правові.

Судова санація, як система заходів, в свою чергу здійснюється безпосередньо під час провадження у справі про банкрутство.

Дивлячись на те, яку стратегію було обрано, підприємство підбирає комплекс внутрішньогосподарських санаційних заходів. Інакше кажучи, заходів, які починаються на підприємстві та не мають зв'язків з фінансовою участю третіх сторін. Користуючись внутрішніми фінансовими резервами, в підприємства з'являється можливість не лише здолати внутрішні фактори кризи, а й значно скоротити залежність ефективності санації від залучення зовнішніх фінансових джерел. Важливо пам'ятати, що підприємство, яке перебуває у фінансовій кризі, зіштовхується з проблемою спустошення таких джерел самофінансування, як амортизація та прибуток. На підприємстві наявні і інші внутрішні джерела для

проведення фінансової санації. Класифікацію таких джерел згруповано та наочно зображено на Рис. 1.3.

Рисунок 1.5 – Класифікація внутрішніх фінансових джерел санації підприємств

Джерело: розроблено автором на основі [15, с.62, 17]

На практиці кожне підприємство повинне мати достатній обсяг ліквідних засобів для виконання термінових платіжних зобов'язань. Якщо ж підприємству бракує таких засобів, воно вважається неплатоспроможним.

Залучення внутрішніх резервів підприємства спрямоване перш за все на підвищення, в деяких випадках, на відновлення його платоспроможності та ліквідності. Як бачимо, існує два шляхи досягнення відновлення, за рахунок збільшення вхідних грошових потоків та зменшення вихідних грошових потоків. Збільшити вхідні грошові потоки можна за рахунок збільшення виручки від реалізації (збільшення обсягів реалізації та підняття цін), рефінансування дебіторської заборгованості. Також є варіант продажу частини основних фондів. Зменшити вихідні грошові потоки можна знизивши собівартість виготовленої продукції та зменшивши витрати, які покриваються за рахунок прибутку, що лишається у володінні суб'єкта господарювання.

Зовнішніми джерелами фінансової санації є кошти власників, кошти кредиторів та кошти, мобілізовані у випадку реструктуризації [19, с.233-235].

Визначається, що власники підприємства – це найбільш зацікавлені треті особи в санації неплатоспроможного підприємства. Саме на власників

покладається значна частка фінансування санаційних заходів. Фінансування санації власниками підприємства може здійснюватися в трьох формах: внески на збільшення статутного капіталу, надання позик та цільові внески на безповоротній основі. На практиці найбільше застосовується саме перша форма.

Кредитори фінансують процедуру санації шляхом надання цільових банківських позик, надання позик під забезпечення облігаціями чи іншими борговими цінними паперами, та реструктуризації кредиторської заборгованості [20, с.42]. Остання форма відображається в пролонгації строків виплати, конвертації боргу у власність, списанні заборгованості та переході короткострокової заборгованості у довгострокову.

Третій варіант фінансування полягає в отриманні коштів внаслідок реструктуризації (реорганізації підприємства). Напрями мобілізації коштів виступають: злиття або приєднання до конкуруючого підприємства чи підприємства, що є постачальником або покупцем; поглинання конкуруючим підприємством; відокремлення від підприємства окремих підрозділів; зміна форми власності чи організаційно-правової форми.

Зовнішні джерела фінансування санації можуть бути ще двох видів, ключову роль в яких відіграє держава. Адже це пряме (надання субсидій, субвенцій, бюджетних дотацій) та непряме (надання податкових пільг, зменшення ставки оподаткування, надання державних пільгових кредитів) державне фінансування [19, с.238-239].

Фінансування санації є важливим етапом у впровадженні заходів щодо фінансового оздоровлення підприємства. Адже без залучення коштів, санацію впровадити не вдасться. Значну роль відіграють внутрішні джерела санації, так як вони не лише діють під час оздоровлення підприємства, а й матимуть позитивні наслідки для майбутнього. Тобто крім пошуку та використання фінансових резервів в теперішньому часі, вони надають можливість в майбутньому збільшити прибутковість суб'єкта господарювання через економію на різних видах витрат.

Отже, на підставі вищевикладеного, можемо дійти висновків, що останні роки найбільший вплив на діяльність підприємств в Україні завдала пандемія

Covid-19 та повномасштабне вторгнення рф. Статистика діяльності підприємств під час воєнних дій показала, що велика частка суб'єктів господарювання вже потребує впровадження санаційних заходів. Тому, можемо припустити, що в майбутньому ця частка зросте.

Досить часто підприємства впроваджують заходи для попередження та подолання фінансової кризи. Однак результативність цих заходів може бути різною. В випадку не результативності впроваджених заходів, в підприємства лишається єдиний вихід з ситуації, який допоможе уникнути повної неплатоспроможності підприємства, а саме банкрутства і ліквідації – фінансова санація.

Як ми могли побачити, існує багато підходів до визначення фінансової санації підприємств та санаційних заходів. Дослідивши кожен елемент системи санаційних заходів, можемо засвідчити, що всі вони здійснюють вплив не тільки на підприємство, а й на соціальне середовище, на ринок та на економіку в цілому.

1.3. Організаційно-правові та методичні аспекти управління фінансовою санацією та оцінки санаційної спроможності суб'єктів підприємництва

У сучасній практиці впровадження санаційних заходів виділяють декілька етапів. Чинним законодавством передбачено саме чотири етапи, успішне виконання яких, гарантує ефективність впроваджених заходів та відновлення повної платоспроможності. Однак, не варто забувати, що не завжди санацію можна вважати порятунком від неплатоспроможності. Адже якщо підприємство довгий час знаходиться в стані глибокої та стабільної кризи, має незадовільну структуру балансу та втратило своє місце на ринку і всіх своїх клієнтів, то в такому випадку санація лише відстрочить ліквідацію підприємства. І як наслідок принесе лише додаткові збитки власникам та кредиторам.

Отже, Кодексом України з процедур банкрутства передбачено, що першим етапом санації є організаційний етап.

Якщо розглядати санацію до відкриття провадження у справі про банкрутство, то саме боржник має право ініціювати процедуру такого виду санації на основі прийнятого рішення засновниками боржника. Така санація виконується відповідно до плану. Обов'язок розробки плану санації та скликання зборів кредиторів для його ухвалення, вітчизняне законодавство покладає на боржника. Збори щодо затвердження плану санації проводяться кредиторами, які повинні бути повідомлені боржником не менш ніж за 10 днів після того, як він надішле план санації та розмістить оголошення про проведення зборів.

Під планом санації розуміють деталізоване викладення інформації щодо об'єму, послідовності та строків погашення вимог кредиторів, які беруть участь в санації; заходів щодо здійснення цього плану та нагляду за його виконанням; межі повноважень керуючого санацією, якщо його було призначено. Крім того, залежно від обставин, план санації може бути доповнено додатковими пунктами, а саме інформацією: щодо групування кредиторів на категорії, враховуючи види вимог та наявність (відсутність) забезпечення вимог цих кредиторів; умов задоволення вимог для виділених категорій кредиторів; заходів для залучення коштів, а саме одержання позик або кредитів; процедури відновлення платоспроможності підприємства, які можуть бути зазначені в плані санації під час проведення судової процедури санації. Додатково до плану додається, розроблений боржником, фінансовий та ліквідаційний аналіз суб'єкта господарювання.

План санації підлягає схваленню всіма кредиторами, які є учасниками в даному процесі. Після ухвалення плану санації в боржника є всього п'ять днів, щоб подати заяву щодо затвердження плану санації в господарський суд.

Наступним етапом санації є правовий. На даному етапі здійснюються такі кроки як затвердження плану санації. Ухвала про прийняття заяви про затвердження плану санації або ж відмову, виноситься господарським судом в межах п'яти днів від моменту її отримання. З цього стає зрозуміло, що існує значний ризик відмови у прийнятті заяви, та відповідно, не затвердження плану

санації, що потягне за собою відсутність можливості відновити платоспроможність.

Причинами для відмови судом можуть бути такі випадки, коли: план санації складений не за вимогами Кодексу України з процедур банкрутства; справа подана в господарський суд не за місцезнаходженням боржника, тобто вона не підсудна даному господарському суду; щодо боржника вже відкрито провадження у справі про банкрутство [2].

Загалом в ухвалі про прийняття заяви до розгляду відображена інформація щодо часу та місця, де буде проводитися судові засідання у справі. Також на час розгляду заяви, судом вводиться мораторій на задоволення вимог кредиторів, що зазначені учасниками в плані санації. Якщо винесено ухвалу про прийняття плану, то на підставі звернення боржника чи кредитора, що здійснюється в формі заяви, господарський суд призначає керуючого санацією в період 5 днів.

На підставі винесеної ухвали, господарським судом опубліковується повідомлення, в якому інформується про прийняття заяви про затвердження плану санації до розгляду. Після чого суд виносить ухвалу про затвердження плану санації та скасовує мораторій на задоволення вимог кредиторів. Розгляд заяви про затвердження плану санації здійснюється господарським судом в межах одного місяця з дня прийняття такої заяви до розгляду.

Однак суд не зобов'язаний завжди погоджувати план санації. План санації, як і заява про затвердження плану санації, може отримати відмову. Підставами відмови можуть бути випадки, коли було зафіксовано порушення законодавчих норм в процесі погодження плану санації, та які могли так чи інакше чинити вплив на результат голосування загальних зборів кредиторів; кредитор, який не голосував або голосував проти схвалення плану санації переконає, що в випадку ліквідації підприємства його вимоги можуть бути задоволеними в такому розмірі, який перевищує вказаний розмір вимог, які повинні бути задоволеними згідно з умовами плану санації; боржником було надано некоректні та неправдиві відомості, які є вагомими для визначення рівня успішності плану санації.

Відмова суду в затвердженні плану санації свідчитиме про припинення мораторію та скасування всіх інших заходів, вжитих судом, однак в підприємства зберігається можливість повторного схвалення плану санації та повторного звернення боржника до суду.

У випадку, коли господарським судом визнано боржника банкрутом і введено процедуру ліквідації або санації боржника, в силу вступає 50 стаття Кодексу України з процедур банкрутства. В цьому разі, план санації схвалюється господарським судом, яким і виноситься ухвала про санацію, та призначається керуючий санацією. З дня прийняття рішення суду, керівний склад підприємства звільняється, припиняються повноваження апарату управління боржника, управління підприємством та розпорядження майном переходить до керуючого санацією.

Третій етап санації боржника є виконавчим. Це період, коли боржником виконуються заходи, передбачені планом санації. Термін виконання плану, законодавством України не оговорено, тому боржник має достатньо часу для реалізації затвердженого плану санації.

Заключним етапом санації боржника є четвертий етап – винесення господарським судом ухвали про затвердження звіту про виконання плану санації. Заява подається безпосередньо боржником або ж керуючим санацією після його фактичного виконання. Додатком до заяви є звіт про виконання плану санації. Після розгляду заявки в десятиденному терміні, господарським судом постановляється ухвала про затвердження звіту про виконання плану санації або про відмову у затвердженні.

Існують певні переваги та особливості санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство. Їх згруповано та продемонстровано на Рис. 1.6.

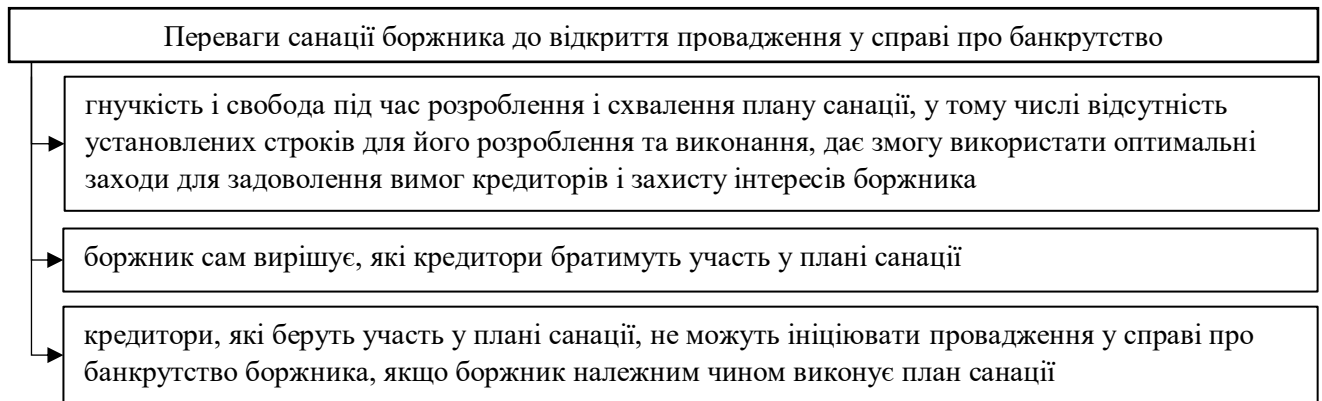

Рисунок 1.6 – Переваги санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство

Джерело: розроблено автором на основі [21, с.107]

На підставі вище викладеного матеріалу, можна сказати, що процес санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство є зручним і швидким способом фінансового оздоровлення боржника, який надає можливість уникнути ініціювання процедури банкрутства та звести до мінімуму ризики блокування роботи підприємства.

Узагальненими ознаками ситуації при прийнятті рішення в частині проведення санації чи ліквідації підприємства, яка характеризує ознаки та передумови для подолання фінансової кризи є санаційна спроможність підприємства.

Санаційною спроможністю визначається наявність у підприємства, що перебуває у фінансовій кризі, фінансових, організаційно-технічних і правових можливостей, які визначають його здатність до успішного проведення фінансової санації [22, с.57].

Для визначення санаційної спроможності підприємства та підтвердження правильності плану антикризових заходів проводиться санаційний аудит підприємства.

Санаційний аудит - це перевірка фінансової звітності та іншої облікової та економічної інформації неплатоспроможного підприємства з метою оцінки його фінансового стану, глибини фінансової кризи та визначення санаційної спроможності [9, с.29].

Іншими словами санаційний аудит – це експертний аналіз фінансової та бухгалтерської звітностей підприємства, яке знаходиться в фінансовій кризі, для досконалого визначення реального фінансового стану підприємства та пошуку методів його покращення та стабілізації.

Перед санаційним аудитом поставлено певні завдання, які наочно зображено на Рис.1.7.

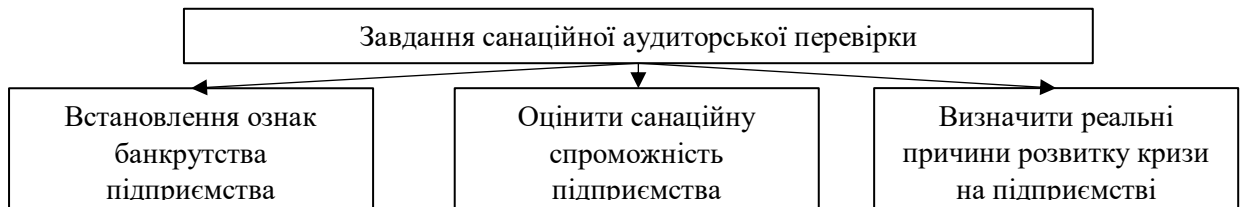

Рисунок 1.7 – Завдання санаційної аудиторської перевірки

Джерело: розроблено автором на основі [23, с.5]

Проведення санаційної експертизи проводиться за вимогою господарського суду або можливих санаторів, для впевненості в достовірності відомостей наданих боржником.

Санаційний аудит проводиться в двох етапах. На першому етапі перед аудитором постає дві важливі задачі – виявити, які ж причини призвели підприємство до кризового стану, наскільки глибокою є криза, та визначити рівень санаційної спроможності підприємства. Другий етап полягає в визначенні реальності запропонованого плану санації та чи є цей план найбільш успішним за існуючих умов.

Отже, виходячи з отриманої інформації, ми бачимо, що санаційний аудит відіграє важливу роль в комплексі санаційних заходів. Для кращого розуміння місця такого виду аналізу підприємства, розроблено Рис. 1.8.

Рисунок 1.8 – Місце санаційного аудиту в комплексі санаційних заходів [9, с. 30]

З Рис. 1.8. стає помітно, що санаційний аудит фігурує у всіх етапах проведення фінансової санації підприємства. На кожній стадії він виконує певну функцію. За рахунок комплексної дії аудиту, підвищується ефективність впроваджених санаційних заходів щодо відновлення платоспроможності підприємства. Адже, як бачимо, якщо при отриманні негативних показників, досліджених внаслідок проведення санаційного аудиту, підприємство не погоджується на санацію, підприємство буде ліквідовано.

Отже, як бачимо, законодавством України чітко прописаний кожен етап фінансової санації підприємства. Кодексом передбачено розмежування процедур проведення досудової санації (санація боржника до провадження у справі про банкрутство) та судової санації (санація боржника під час провадження у справі про банкрутство).

Головним критерієм при прийнятті рішення про впровадження фінансової санації є визначення санаційної спроможності підприємства. Вона визначається під

час проведення санаційного аудиту, та описує реальність плану санації і доцільність фінансового оздоровлення підприємства.

РОЗДІЛ 2

ФІНАНСОВА ДІАГНОСТИКА ТА ОЦІНКА САНАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ДП «ХЛІБНА БАЗА №76»)

2.1. Фінансово-економічна характеристика підприємства

Державне підприємство «Хлібна база №76» Державного агентства резерву України – це зерноприймальне підприємство, яке оснащено сучасними технологіями приймання та зберігання зернових культур [24].

Підприємство було зареєстроване 29.07.1999 року в Миколаївській області. Код ЄДРПОУ 20885124. Розмір статутного капіталу становить 13 726 000 грн. Засновником та єдиним власником ДП «Хлібна база №76» є Фонд державного майна України. Тому місією підприємства є забезпечення виконання державних завдань щодо кількісного та якісного зберігання матеріальних цінностей державного резерву.

Основним видом діяльності підприємства є 52.10 – складське господарство. Іншими видами діяльності ДП «Хлібна база №76» є: 01.11 – вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур; 01.61 – допоміжна діяльність у рослинництві; 10.61 – виробництво продуктів борошномельно-круп'яної промисловості; 46.21 – оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин; 46.38 – оптова торгівля іншими продуктами харчування, у тому числі рибою, ракоподібними та молюсками; 56.10 – діяльність ресторанів, надання послуг мобільного харчування; 68.20 – надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна [25].

Отже, напрямом діяльності ДП «Хлібна база №76» є надання послуг зі зберігання, очищення та сушіння зернових культур державних і регіональних ресурсів, та зернових від приватних сільськогосподарських товаровиробників.

Крім того, підприємство налаштоване на приведення показників якості зерна до національних та міжнародних стандартів.

Залежно від технології виробництва ДП «Хлібна база №76» може приймати та зберігати зернові та насіння таких культур, як пшениця, ячмінь, кукурудза, соя, сорго, просо, льон, соняшник та ріпак, вирощених на території України [24].

Якщо ж розглядати географічне місцезнаходження підприємства, його технічні та технологічні особливості, то можна сміливо вважати його одним з найперспективніших зернозберігаючих підприємств південного регіону України. Адже навколо елеватора близько 44,5 тис. га ріллі (посівні землі), в середньому еквівалент пшениці становить близько 220 тис. тонн зерна. А ДП «Хлібна база №76» в свою чергу здатне забезпечити зберігання майже всього обсягу, вирощених сусідніми господарствами, зернових та олійних культур.

Для отримання характеристики досліджуваного підприємства, потрібно оцінити суб'єкт господарювання за допомогою кваліфікаційних ознак.

Першою ознакою розглянемо організаційно-правову форму господарювання, яка визначається за КОПФГ. Згідно з Класифікатором організаційно-правових форм господарювання «Хлібна база №76» відноситься до Державних підприємств з кодом 140.

Наступною ознакою є розмір компанії. Ця ознака відіграє важливу роль при проведенні аналізу фінансово-економічного стану підприємства. Визначимо його відповідно до норм, закріплених в статті 2 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [26].

Кількість працівників на підприємстві – 44 співробітника, балансова вартість активів – 19 957 000 грн; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – 5 648 000 грн; курс Євро станом на 31.12.2022 – 42,00 грн. [27]

Стаття 2 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» передбачає, що балансова вартість активів та чистий дохід від реалізації продукції, для визначення розміру підприємства, вказуються в євро, а не в національній валюті. Дані щодо вартості в іноземній валюті, отримані внаслідок проведення розрахунків, зазначено в Таблиці 2.1.

Таблиця 2.1. – Критерії визначення розміру ДП «Хлібна база №76» в національній та іноземній валюті

Показник	Грн	Євро	Критерій
Балансова вартість активів	19 957 000	475 167	< 4 млн.євро
Чистий дохід від реалізації продукції	5 648 000	134 476	< 8 млн.євро

Джерело: розроблено автором на основі Додатків А, Б та [27]

Отже, враховуючи те, що кількість співробітників до 50 осіб, балансова вартість активів менше 4 млн. євро та чистий дохід від реалізації продукції менший 8 млн. євро, можемо прийти висновку що ДП «Хлібна база №76» є малим підприємством.

З метою ознайомлення з фінансовим станом підприємства, варто провести аналіз загальних показників діяльності ДП «Хлібна база №76» за останні 5 років, а саме за період 2018-2022 років. Отримані дані, в результаті проведення розрахунків, сформовано в Таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Динаміка загальних показників діяльності ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 рр., тис. грн

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2022/2018	
						абсол., грн	відносн, %
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	80	73	24	36	44	-36	-45,00
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	13678	11244	3675	5578	5648	-8030	-58,71
Чистий прибуток (збиток)	478	-662	-6853	-2006	-2395	-2873	-601,05
Власний капітал	20891	20080	13163	11093	8603	-12288	-58,82
Необоротні активи	14292	13490	12496	11787	11107	-3185	-22,29
Довгострокові зобов'язання	0	0	0	0	0	0	0
Короткострокові кредити та позики	2349	1532	3341	7922	11354	9005	383,35
Дебіторська заборгованість	6628	5757	3274	5840	5324	-1304	-19,67
Запаси	1234	664	719	1158	664	-570	-46,19
Власні оборотні засоби	6599	6590	667	-694	-2504	-9103	-137,95

Джерело: розроблено автором на основі Додатків А, Б

Показник середньооблікової чисельності працівників є важливим показником для оцінки діяльності підприємства, адже він може вказувати на ефективність використання робочої сили на виробництві товарів та послуг. Отже з Таблиці 2.2 бачимо, що показник характеризується нестабільністю. А саме спад з 2018 до 2020 року та зростання в період 2021-2022 років. За досліджуваний період, кількість працівників скоротилася на 36 осіб.

Цікавим моментом є те, що в період 2009-2022 років на ДП «Хлібна база №76» було призначено та звільнено близько 18 директорів. Це досить значна кількість, яка вплинула на функціонування та діяльність підприємства. З даних в Таблиці 2.2 можемо помітити, що найменша кількість співробітників була в 2020 році. Саме в цьому році було оголошено проведення виборів та оголошення нового директора підприємства.

Для наочності дані з Таблиці 2.2 продемонструємо на Рис. 2.1-2.3.

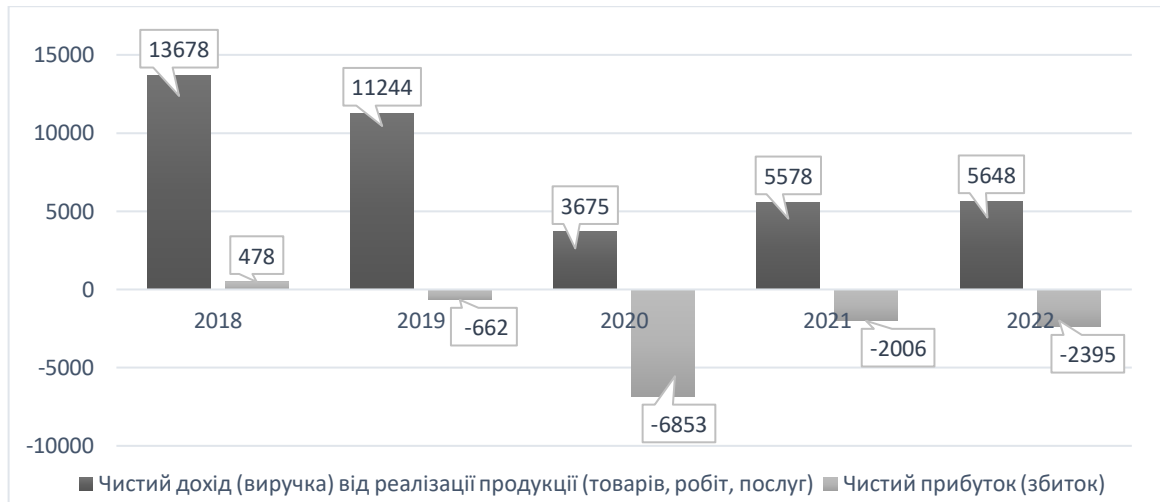

Рисунок 2.1. – Динаміка чистого доходу та чистого прибутку ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 рр., тис. грн

Джерело: розроблено автором на основі Додатків А, Б

З Таблиці 2.2 та Рис. 2.1 бачимо, що чистий дохід від реалізації продукції має тенденцію до зниження в період 2018-2020 років. Адже в 2019 році значення скоротилося на 2 434 тис. грн, що в відсотковому еквіваленті становить 17,79 в.п.. Та за рік діяльності значення показника показує різке падіння до 3 675 тис. грн, що на 7 569 тис. грн, або на 67,32 в.п. менше в порівнянні з попереднім роком. В наступні роки чистий дохід збільшувався помірними темпами, в 2021 році – на 1 903 тис. грн, тобто на 57,78 в.п., та в 2022 році всього на 1,25 в.п. (70 тис. грн.). Якщо проаналізувати даний показник в розрізі п'яти років в цілому, то чистий дохід від реалізації продукції скоротився на 8 030 тис. грн або ж відповідно 58,71 в.п.

В досліджуваний період чистий прибуток характеризується значною нестабільністю. За 2018-2022 роки ДП «Хлібна база №76» отримала прибуток лише в 2018 році, наступні чотири роки підприємство мало лише збитки. Помірне

скорочення почалося в 2019 році, з різницею 1 140 тис. грн (238,49 в.п.), порівняно з 2018 роком. Помітне значне зростання чистого збитку на кінець 2020 року, відповідно до попереднього. Так, збиток підприємства різко зростає на 6 191 тис. грн, що становить аж 935,20 в.п.. Тобто прибуток підприємства скоротився майже на 1 000 в.п.. В 2021 році збиток починає зменшуватися та становити менше 2 500 тис. грн.. Таким чином, за рік, підприємству вдається понизити збиток на 4 847 тис. грн або на 70,73 в.п.. В 2022 році знову спостерігаємо зростання чистого збитку ДП «Хлібна база №76», він становить 389 тис. грн (19,39 в.п.). Порівнюючи результати 2022 та 2018 років, бачимо, що чистий прибуток знизився на 601,05 в.п., що в грошовому еквіваленті становить 2 873 тис. грн.

Отже, проаналізувавши чистий дохід від реалізації продукції та чистий прибуток (збиток) ДП «Хлібна база №76» за період 2018-2022 років, можемо засвідчити, що найбільший спад обох показників відбувся в 2020 році, причиною могла стати чергова зміна директора підприємства. Часта зміна директорів негативно вплинула на репутацію ДП «Хлібна база №76» та довіру фермерів до нього. Внаслідок такої нестабільності, фермерські підприємства й аграрії почали шукати надійних приватних суб'єктів господарювання для зберігання зернових культур та почали самі транспортувати зерно в порти. Деякі підприємства створювали власні елеватори, та станом на 2023 рік вони не лише зберігають власне зерно, а й приймають на зберігання зерно інших підприємств.

Дослідимо динаміку власного капіталу, зобов'язань та необоротних активів ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 роки.

Рисунок 2.2 – Динаміка власного капіталу, зобов'язань та необоротних активів ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 рр., тис. грн

Джерело: розроблено автором на основі Додатків А, Б

Як бачимо з Рис. 2.2, обсяг власного капіталу досліджуваного підприємства щороку знижувалася. Найменше скорочення відбулося в 2019 році, на 3,88 в.п. або на 811 тис. грн. В 2020 році показник стрімко спадає до 13 163 тис. грн, що на 6 917 тис. грн менше відносно попереднього року. В відсотковому вираженні це найбільше зниження за весь досліджуваний період – 34,45 в.п. Така зміна в обсязі власного капіталу спричинена стрімким зростанням непокритого збитку підприємства до 8 338 тис. грн, що на 6 853 тис. грн більше ніж було в 2019 році. Наступні два роки непокритий збиток зростав, саме тому, обсяг власного капіталу продовжував своє скорочення, в 2021 році на 2 070 тис. грн (15,73 в.п.), в 2022 році – 2 490 тис. грн (22,45 в.п.). Загалом за п'ять років діяльності підприємства, власний капітал зменшився на 12 288 тис. грн, або на 58,82 в.п., і в 2022 році становить всього 8 603 тис. грн.

Значення необоротних активів, як і попереднього показника, теж характеризується падінням, однак не таким значним. Так в 2019 році вартість необоротних активів скоротилася на 802 тис. грн, в відсотковому еквіваленті це становить 5,61 в.п.. В 2020 році ситуація погіршується і відбувається найбільший спад за весь досліджуваний період – 994 тис. грн (7,37 в.п.), за рахунок зменшення незавершених капітальних інвестицій, та збільшення вартості зносу основних засобів. За наступний рік, вартість зменшилася на 709 тис. грн (5,67 в.п.), як бачимо,

темп падіння сповільнився на 285 тис. грн. В 2022 році показник понизився на 5,77 в.п., що становить 680 тис. грн. В період 2018-2022 років балансова вартість необоротних активів зменшилася на 22,29 в.п. або на 3 185 тис. грн.

Довгострокові зобов'язання ДП «Хлібна база №76» протягом всього досліджуваного періоду були відсутніми та дорівнювали 0.

Що ж стосується короткострокових кредитів та позик, то до 2019 року відбувся спад на 817 тис. грн або ж на 34,78 в.п.. З 2020 по 2022 рік показник зростає, 2020 рік – 1 809 тис. грн (118,08 в.п.), 2021 рік – 4 581 тис. грн (137,11 в.п.), 2022 рік – 3 432 тис. грн (43,32 в.п.). З 2018 по 2022 рік короткострокові кредити та позики зросли від 2 349 тис. грн до 11 354 тис. грн, тобто сума збільшилася на 9 005 тис. грн (383,35 в.п.). Таке зростання є недобрим сигналом для підприємства, адже воно може нести негативні наслідки та певні ризики. В процесі аналізу власного капіталу було визначено, що його вартість з кожним роком скорочувалася, а вартість короткострокових зобов'язань навпаки має тенденцію до зростання. Таким чином, в 2022 році позиковий капітал перевищив власний капітал на 2 751 тис. грн, тобто на 13,78 в.п., що свідчить про ризик незабезпеченості всіх залучених коштів власними, тобто ризик того, що ДП «Хлібна база №76» не зможе погасити зобов'язання, реалізувавши майно, сформоване з власних джерел.

Проаналізуємо динаміку дебіторської заборгованості, запасів та власних оборотних коштів ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 роки.

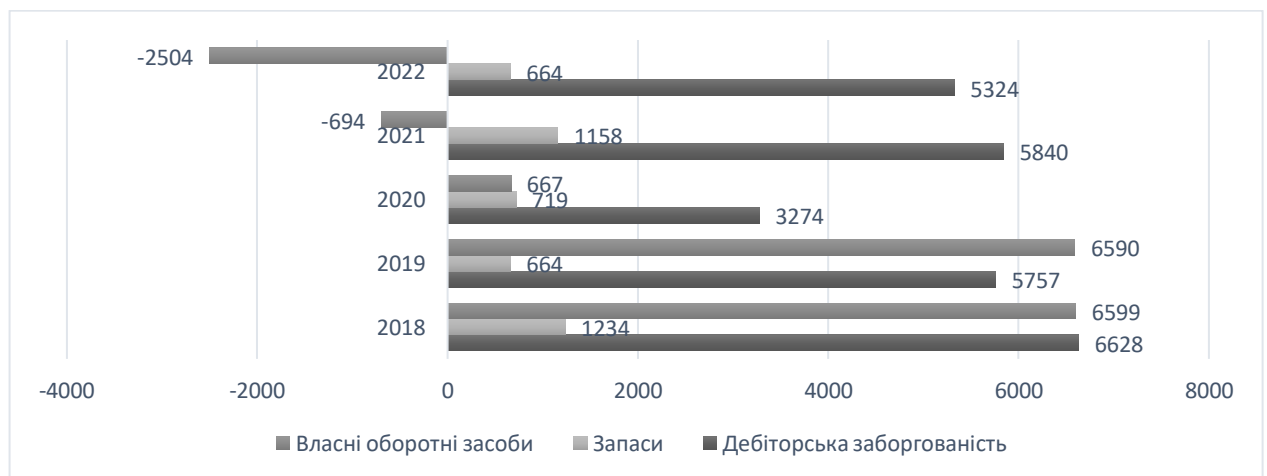

Рисунок 2.3 – Динаміка дебіторської заборгованості, запасів та власних оборотних коштів ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 рр., тис. грн

Джерело: розроблено автором на основі Додатків А, Б

На Рис. 2.3 спостерігаємо, що дебіторська заборгованість має коливання протягом всього досліджуваного періоду, та зменшується з 2018 до 2020 року: 2019 – на 871 тис. грн або на 13,14 в.п., 2020 – на 2 483 тис. грн, що становить 43,13 в.п.. Найбільша зміна вартості показника відбулася в 2021 році, при зростанні на 78,38 в.п. або на 2 566 тис. грн. За наступний рік діяльності підприємству вдалося знову скоротити дебіторську заборгованість, однак всього на 516 тис. грн (8,84 в.п.). За п'ять років відбулося не таке значне зменшення - 1 304 тис. грн, тобто всього на 19,67 в.п.

Поряд з коливанням дебіторської заборгованості, протягом 2018-2022 років, відбувається коливання і запасів. Мінімального значення, протягом п'яти років «Хлібна база №76» досягла в 2019 та в 2022 роках, коли вартість зменшилася на 570 тис. грн (46,19 в.п.) та на 494 тис. грн відповідно, та становила 664 тис. грн. Цей спад спричинений зменшенням виробничих запасів. В 2020 та 2021 роках спостерігалось збільшення вартості запасів – на 55 тис. грн (8,28 в.п.) та на 439 тис. грн (61,06 в.п.). Причиною такої нестабільності вартості запасів є втрата довіри клієнтів та репутації. Так як підприємства не готові надавати на зберігання чи транспортування свого зерна ДП «Хлібна база №76».

З Рис. 2.3 бачимо, що протягом 2018-2022 років власні оборотні засоби мають досить стабільний показник зменшення. З Таблиці 2.2 бачимо, що значення показника власних оборотних засобів та показника функціонуючий капітал однакові. В 2019 році скорочення було незначне – 9 тис. грн (0,14 в.п.). Однак в 2020 році становище погіршилося та відбувся різкий спад на 5 923 тис. грн (89,88 в.п.). В період 2021-2022 років вартість оборотних засобів підприємства мала від'ємні значення. В 2021 році зменшення становило 1 810 тис. грн (204,05 в.п.). І найбільше значення в відсотковому вираженні було в 2022 році – 260,81 в.п. або 1 810 тис. грн в грошовому вираженні. Всього за п'ять років значення показника скоротилося на 137,95 в.п. (9 103 тис. грн). Така поведінка викликана щорічним скороченням вартості власного капіталу. Щорічне зниження вартості власних оборотних засобів та його від'ємне значення не є позитивним фактором для ДП

«Хлібна база №76», адже це означає, що в підприємства недостатньо власних оборотних активів для проведення щоденної операційної діяльності.

Отже, провівши фінансово-економічну характеристику ДП «Хлібна база №76», можемо прийти висновків, що воно є малим підприємством державної форми власності. Його вважають одним з найперспективніших зернозберігаючих підприємств південного регіону України через географічне місцезнаходження. Однак, ДП «Хлібна база №76» за останні 10 років мало 18 директорів, за рахунок чого підприємство втратило довіру, репутацію, та відповідно, своїх клієнтів.

Також, варто зазначити, що в результаті дослідження стало відомо, що підприємство є збитковим, позиковий капітал перевищує власний капітал, що вказує на незабезпеченість власними коштами. Тому ми вважаємо, що ДП «Хлібна база №76» неефективно веде свою господарську діяльність.

2.2. Діагностика фінансового стану підприємства за різних методичних підходів

За результатами досліджень вітчизняних авторів щодо визначення терміну «фінансовий стан підприємства», найбільш повноцінним є визначення М. Білик. Вона трактує «фінансовий стан» як реальну (фіксовану на момент часу) і потенційну фінансову спроможність підприємства забезпечити певний рівень фінансування поточної діяльності, саморозвитку та погашення зобов'язань перед підприємствами й державою [28, с.87].

Існує багато методик для дослідження фінансового стану підприємства. Однією з них є оцінка підприємства з позиції неплатоспроможності, а саме оцінка фінансового стану підприємства.

Оцінка проводиться шляхом розрахунку загальних показників діяльності підприємства, показників ліквідності, фінансової стійкості та рентабельності.

Метою оцінки є формування загального уявлення та загальних тенденцій його розвитку [29].

Аналіз загальних показників показав, що підприємство є збитковим.

Отже, проаналізуємо показники ліквідності ДП «Хлібна база №76», їх динаміку за допомогою методики оцінки фінансового стану з позиції неплатоспроможності, та отримані результати відобразимо в Таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Показники ліквідності ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 рр.

Коефіцієнт	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2022/2018	
						абсол.,	віднос., %
Поточної ліквідності	3,809	5,302	1,200	0,912	0,779	-3,030	-79,54%
Швидкої ліквідності	3,281	4,868	0,984	0,766	0,721	-2,560	-78,03%
Абсолютної ліквідності	0,450	1,121	0,007	0,021	0,234	-0,216	-47,96%

Джерело: розроблено автором на основі Додатків А, Б

Подивившись на значення коефіцієнта поточної, або як його ще називають, загальної ліквідності в Таблиці 2.3, можемо помітити, що в 2018 та 2019 роках воно значно перевищує нормативне значення. Крім того, з 2018 до 2019 року значення зросло на 1,492 пункти, або на 39,18 в.п.. Такі високі значення свідчать про те, що оборотні активи ДП «Хлібна база №76» більші ніж поточні та довгострокові зобов'язання. Проте 2020 рік став переломним в діяльності підприємства і почалося зниження коефіцієнта. Так, в 2020 році значення скоротилося на 4,102 пункти, в 2021 році – на 0,287 пункти та в 2022 році – на 1,133 пункти. Загалом з 2018 до 2022 року значення коефіцієнта знизилося на 3,03 пункти (79,54 в.п), і становить 0,779 пункти. Зниження було спричинене стрімким зростанням позикового капіталу, яке перевищило вартість оборотних активів. А це вказує на те, що підприємство не може розглядатися як успішно функціонуюче.

Оскільки нашою метою є оцінка фінансового стану ДП «Хлібна база №76» за сучасних умов господарювання, ми вважаємо, що нормативні значення відображені в обраній методиці є надто жорсткими для сучасних реалій господарювання, тому при аналізі динаміки показників ми беремо більш лояльні нормативні значення.

Граничне значення коефіцієнта швидкої ліквідності дорівнює 0,6-0,8, та розрахувати його можна за формулою:

$$K_{\text{шл}} = \frac{\text{Оборотні активи} - \text{Запаси} - \text{ВМП}}{\text{Поточні зобов'язання}}, \quad (2.1)$$

де ВМП – витрати майбутніх періодів. [30, с.148].

Цей показник має таку ж тенденцію, як і в двох попередніх. Отже, з Таблиці 2.3 видно, що в перші три досліджувані роки, розраховане значення значно перевищує граничне. Таким чином в 2019 році коефіцієнт зріс на 1 587 пункти, та становив 4,868 пункти. В 2020 році значення наблизилося до граничного, знизившись на 3,884 пункти, відносно до попереднього року. В період 2021-2022 рр., коефіцієнт знаходився в межах визначеної норми, однак майже дорівнював 0,8. Отож, за п'ять років коефіцієнт швидкої ліквідності знизився на 2,560 пункти, або на 78,03 в.п. Таке значення може вказувати на те, що на ДП «Хлібна база №76» знизилася кількість ліквідних оборотних коштів для того, щоб своєчасно розрахуватися з зобов'язаннями.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності) вважається найбільш жорстким критерієм ліквідності, та розраховується за формулою:

$$K_A = \frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Поточні зобов'язання}} \quad (2.2)$$

Коефіцієнт вказує, яку частину короткострокових зобов'язань підприємство може погасити активами, що мають найвищу ліквідність [31].

Як зазначає О.А. Островська, граничне значення показника становить > 0 [32, с.33].

Результати, наведені в Таблиці 2.3, свідчать про те, що протягом всього досліджуваного періоду, отримані значення відповідали граничному. Найвищим значення було в 2019 році, а найбільш близьким до граничного мінімуму коефіцієнт був в 2020 році. В період 2018-2019 рр. показник зріс на 0,671 пункт, або на 149,30 в.п.. Протягом наступного року спостерігається стрімкий спад: 2020 рік – 1,114 пункти, однак в 2021 році показник зріс на 0,014 пункти. Зростання показника зафіксовано в 2022 році – 0,213 пункти, порівняно з попереднім роком. Та якщо порівнювати значення з 2018 роком, то бачимо скорочення показника на 0,216 пункти. Зазначається, що нормативним значенням для даного коефіцієнта є зростання. Яке ми можемо спостерігати лише в 2019 та в 2022 роках. Спад

показників повідомляє нам про те, що ДП «Хлібна база №76» неефективно використовувало свої грошові кошти, тобто було здійснено неефективний менеджмент.

Наступним кроком в дослідженні фінансового стану ДП «Хлібна база №76» є аналіз показників фінансової стійкості.

В теорії існує поділ фінансового стану на три види: стійкий, нестійкий, кризовий. Зазначається, що фінансова стійкість підприємства – це характеристика стабільності фінансового стану підприємства, яке забезпечується певною структурою капіталу, платоспроможністю, ліквідністю, ефективністю використання капіталу [32, с. 160].

Проведемо аналіз фінансової стійкості ДП «Хлібна база №76». Отримані результати обчислень занесено в Таблицю 2.4.

Таблиця 2.4 – Показники фінансової стійкості ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 рр.

Коефіцієнт	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2022/2018	
						абсол.,	віднос., %
Маневреності власних оборотних засобів	0,475	0,623	-0,667	-1,192	-1,566	-2,041	-429,68%
Покриття запасів	7,251	12,232	5,574	6,242	13,328	6,077	83,81%
Фінансової автономії	0,899	0,929	0,798	0,583	0,431	-0,468	-52,05%

Джерело: розроблено автором на основі Додатків А, Б

Маневреність власних оборотних засобів розраховується як співвідношення власних оборотних активів до оборотних активів. Коефіцієнт відображає частку грошей та їх еквівалентів (як високоліквідних активів) у загальній величині власних оборотних коштів [30, с.116].

В Таблиці 2.4 бачимо, що коефіцієнт характеризується зростанням та відразу набирає темпу зниження. В 2019 році значення зросло на 0,148 пункти та в 2020 різко знизилося на 1,290 пункти. Надалі темп спаду сповільнився і в 2021 році він був 0,525 пункти, в 2022 – 0,374 пункти, порівняно з попереднім роком, та 2,041 відносно до 2018 року. Відповідно до методики оцінки фінансової стійкості підприємства, нормативним значенням для коефіцієнта вважається його зростання [30, с.112]. В даному випадку бачимо протилежну ситуацію, тому можемо

засвідчити, що ДП «Хлібна база №76» з кожним роком мало все меншу можливість покривати найбільш термінові зобов'язання, використовуючи власні оборотні засоби. До того ж, можна вважати, що з 2020 року стійкість ДП «Хлібна база №76» порушена, так як значення коефіцієнта нижче 0. Також це вказує на те, що підприємство є достатньо залежним від позикових коштів та не здатне формувати оборотний капітал та формувати власні оборотні активи тільки за рахунок власного капіталу.

Для наочності результати з Таблиці 2.4 відображено на Рис. 2.4.-2.6.

Згідно з методикою оцінки ліквідності підприємства, коефіцієнт покриття запасів має нормативне значення ≥ 1 . Розраховується коефіцієнт за формулою:

$$K_A = \frac{\text{"Нормальні" джерела покриття}}{\text{Запаси і поточні біологічні активи}} \quad (2.3)$$

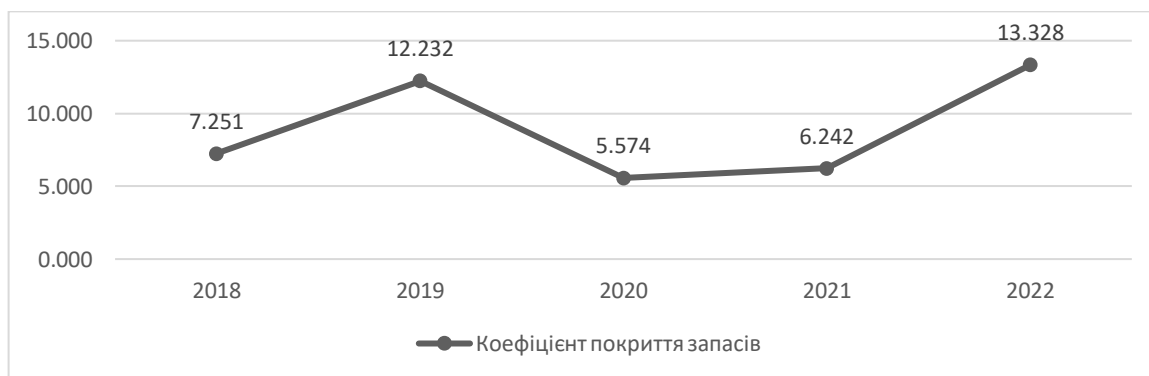

Рисунок 2.5 – Зміна коефіцієнта покриття запасів ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі Додатків А, Б

Протягом всього досліджуваного періоду, коефіцієнт має постійні коливання, однак він був значно більшим 1. Єдиний спад зафіксований в 2020 році, коли значення скоротилося на 6,658 пункти. В інші роки показник характеризується зростанням, в 2019 році – 4,981 пункти, 2021 – 0,667 пункти, 2022 – 7,087 пункти. Крім того, за п'ять аналізованих років, показник зріс на 6,077 пункти (83,81 в.п.). Вважається, що значення показника нижче 1 вказує на нестійкий поточний фінансовий стан підприємства. Чого ми не можемо сказати про ДП «Хлібна база №76», враховуючи отримані результати розрахунків.

Коефіцієнт фінансової автономії (незалежності) характеризує частку коштів, вкладених власниками підприємства в загальний обсяг капіталу. Розраховується він за формулою:

$$K_A = \frac{BK}{K}, \quad (2.4)$$

де BK – власний капітал;

K – капітал підприємства. [34, с.41].

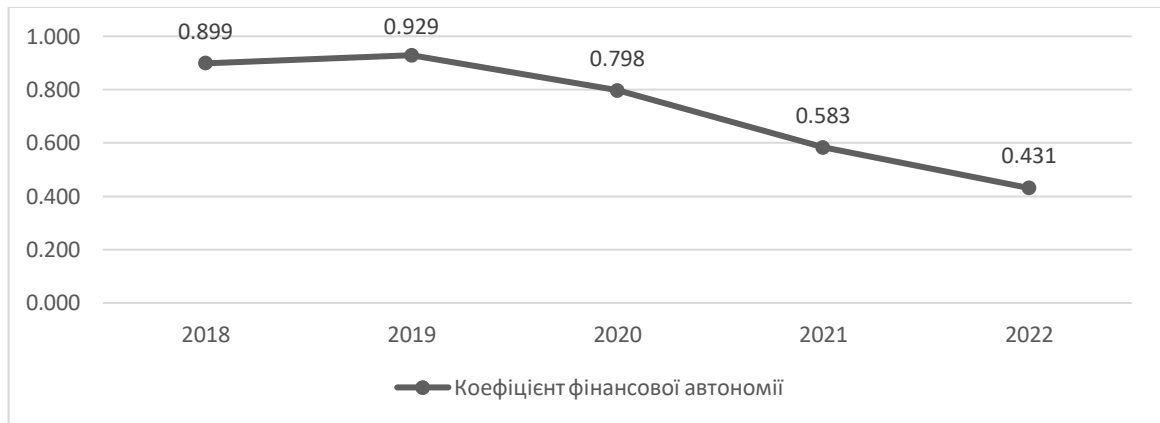

Рисунок 2.6 – Зміна коефіцієнта фінансової автономії ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі Додатків А, Б

Нормативним значенням вважається $\geq 0,5$ [35, с.915]. Як можемо побачити, коефіцієнт відповідав нормативному значенню протягом чотирьох років всього досліджуваного періоду. Поведінка показника не є стабільною, адже в 2019 він зріс на 0,030 пункти, а в 2020 році скоротився на 0,132 пункти. Від 2020 року почалася тенденція спаду і так в 2021 році він знизився ще на 0,214 пункти. Саме в цьому році значення наблизилося до мінімуму нормативного значення. В 2022 році показник вже був меншим граничного, скоротившись на 0,152 пункти. Це було спричинене зменшенням власного капіталу за рахунок збільшення непокритого збитку, та одночасного збільшення поточних зобов'язань ДП «Хлібна база №76». Загалом за період 2018-2022 рр., показник впав на 0,468 пункти, або на 52,05 в.п. Виходячи з отриманих результатів можемо прийти висновку, що з 2018 до 2021 року ДП «Хлібна база №76» могло забезпечити покриття всіх своїх зобов'язань за рахунок власних джерел фінансування, що не можна сказати про 2022 рік.

Окрім вищенаведених показників, є і інші, за допомогою яких можна дослідити чи є підприємство фінансово стійким. Розрахунки отриманих результатів відобразимо в Таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 - Показники фінансової стійкості ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 рр. (частина 2)

Коефіцієнт	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2022/2018	
						абсол.,	віднос., %
Фінансової залежності	1,112	1,076	1,254	1,714	2,320	1,207	108,53%
Маневреності власного капіталу	0,316	0,328	0,051	-0,063	-0,291	-0,607	-192,14%
Концентрації позикового капіталу	0,101	0,071	0,202	0,417	0,569	0,468	462,87%
Структури довгострокових вкладень	0	0	0	0	0	0	0%
Довгострокового залучення позикових коштів	0	0	0	0	0	0	0%
Структури позикового капіталу	0	0	0	0	0	0	0%
Співвідношення позикових та власних коштів	0,112	0,076	0,254	0,714	1,320	1,207	1073,75%
Фінансового левериджу	0,112	0,076	0,254	0,714	1,320	-1,020	-138,37%
Забезпечення власними засобами	0,737	0,811	0,166	-0,096	-0,283	1,207	1073,75%
Поточна платоспроможність	-1 293	185	-3 319	-7 759	-8 698	-7405	572,70%
Бівера	10,097	13,675	2,889	2,147	1,547	-8,550	-84,68%

Джерело: розроблено автором на основі Додатків А, Б

Коефіцієнт фінансової залежності є протилежним до коефіцієнта фінансової незалежності (автономії) та знаходиться за формулою оберненою до попереднього коефіцієнта.

Нормативне значення для даного показника не повинне перевищувати 2, відповідно до методики оцінки фінансової стійкості підприємства. Проаналізувавши дані в Таблиці 2.5, можемо зазначити, що значення показника з 2020 року зростає, та з 2018 до 2022 року знаходиться в межах, визначених для коефіцієнта. В 2019 році показник знизився на 0,036 пункти, що є позитивною зміною. Однак в 2020 році він зріс на 0,178 пункти, в 2021 – 0,460 пункти, в 2022 – 0,606 пункти. Протягом останніх трьох досліджуваних років показник стрімко зростає, та в 2022 році перевищив критичну межу. Така динаміка показника звертає нашу увагу на те, що під час фінансування ДП «Хлібна база №76», частка позикових коштів зростає.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує частку власного капіталу, яку вкладено в оборотні активи. Крім того коефіцієнт демонструє рівень

мобільності тієї частки капіталу, що перебуває в обігу та забезпечує необхідну гнучкість у використанні коштів для фінансування поточної діяльності [9, с. 115].

Протягом всього досліджуваного періоду, зростання показника відбулося лише в 2019 році на 0,012 пункти. Кожного наступного року показник знижувався: 2020 – на 0,278 пункти, 2021 – 0,113 пункти, 2022 – 0,228 пункти, відносно попереднього року, та на 0,607 пункти (192,41 в.п.) відносно початку досліджуваного періоду. Позитивною тенденцією для даного коефіцієнта є зростання, що ми не можемо побачити в нашому випадку. Кожного року в ДП «Хлібна база №76» зменшувалася можливість фінансово забезпечити виробничу та інші види діяльності, та, не менш важливо – провести розрахунки з кредиторами.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу показує, яку частку зобов'язання і забезпечення становлять у валюті балансу. Завдання коефіцієнта – відобразити фінансову залежність суб'єкта господарювання від кредиторів. Розраховується він як співвідношення позикового капіталу до капіталу підприємства. Визначається, що граничним значенням для коефіцієнта є 0,5 [36, с.90].

З отриманих результатів, занесених в Таблицю 2.5, бачимо, що перші чотири роки підприємство відповідало нормативному значенню. В період 2018-2020 років частка позикового капіталу в балансі була в межах 0,101-0,202 пункти. Зрісши на 0,214 пункти, значення приблизилося до нормативного, та в 2021 році вже становило 0,417 пункти. В 2022 році спостерігається максимальне значення, яке перевищило граничне. Варто зазначити, що за всі досліджувані роки коефіцієнт зріс на 0,468 пункти, а це означає, що ДП «Хлібна база №76» стало більш залежним від кредиторів, ніж було на початок досліджуваного періоду.

Що стосується коефіцієнтів структури довгострокових вкладень, довгострокового залучення позикових коштів та структури позикового капіталу, то протягом всіх п'яти років, їх значення дорівнювало 0. Спричинено такий результат відсутністю довгострокових зобов'язань на ДП «Хлібна база «76». Вказує це на те, що досліджуване підприємство не має залежності від зовнішніх інвесторів.

Для наочності результати розрахунків з Таблиці 2.5 продемонстровано на Рис. 2.7. – 2.9.

Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів, інакше його називають коефіцієнтом фінансового ризику та фінансового левериджу. Він характеризує, скільки підприємство залучило позикових коштів на 1 грн власного капіталу [9, с.114].

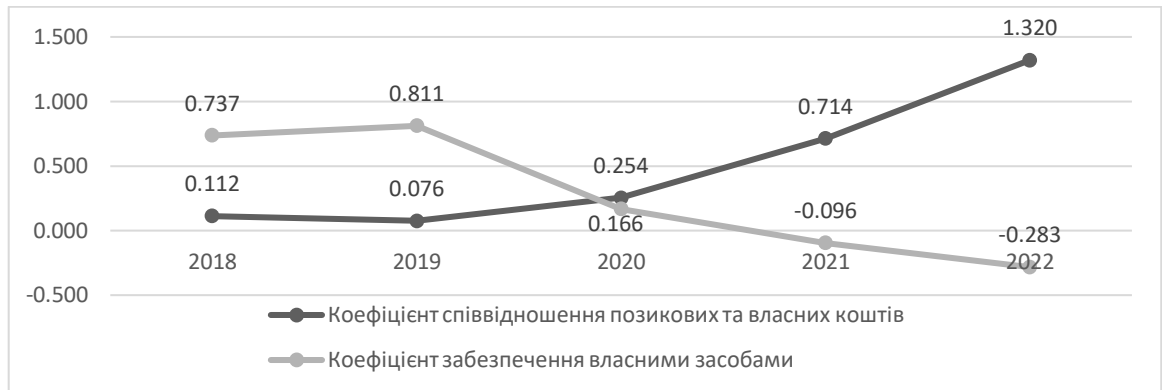

Рисунок 2.7 – Динаміка коефіцієнта забезпечення власними засобами і коефіцієнта співвідношення позикових коштів та власних засобів ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі Додатків А, Б

Згідно з методикою [35, с.915] нормативне значення – <1 . На Рис. 2.7 відображено, що коефіцієнт відповідав нормативному значенню лише в період 2018-2021 рр. Позитивною є тенденція зниження, яка відбулася в 2019 році (0,036 пункти). З кожним наступним роком значення показника зростало, в 2020 – 0,178 пункти, в 2021 – 0,460 пункти, в 2022 – 0,606 пункти. З 2018 по 2022 рік коефіцієнт збільшився на 1,207 пункти. Зростання значення коефіцієнта означає, що знижується фінансова стійкість ДП «Хлібна база №76».

Коефіцієнт забезпечення власними засобами в 2019 році зріс на 0,074 пункти, проте надалі він щороку скорочувався, 2020 – 0,645 пункти, 2021 – 0,262 пункти, 2022 – 0,187 пункти. Та за період 2018-2022 рр., він скоротився на 1,020 пункти. Граничне значення коефіцієнта визначено на рівні 0,1, методикою [35, с.915]. Як бачимо, до 2020 року підприємство мало вищі значення, однак в 2021 році стан погіршився і наступні два роки значення було нижче 0. Це вказує на те, що на ДП «Хлібна база №76» наявні ознаки неплатоспроможності, в нього значно

зменшилися власні оборотні активи, які є необхідними для його фінансової стабільності.

Поточна платоспроможність характеризує наявність грошей для розрахунку за поточною кредиторською заборгованістю, що потребує негайного погашення, у повному розмірі [30, с. 140].

Рисунок 2.8 – Зміна показника повної платоспроможності ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі Додатків А, Б

З даних, зображених на Рис. 2.8, бачимо, що майже весь досліджуваний період значення показника було від'ємним. Лише в 2019 році значення знаходиться вище позначки 0, завдяки зростанню на 1478 пункти. В 2020 році показник набув значення нижчого, ніж було на початок аналізованого періоду. Так, в 2020 році він знизився на 3 504 пункти, в 2021 – 4 440 пункти, в 2022 – 939 пункти. В цілому за весь час показник впав на 7 405 пункти. Такий стан свідчить про те, що ДП «Хлібна база №76» є неплатоспроможним.

Останнім показником є коефіцієнт Бівера, розраховані значення зображено на Рис. 2.9

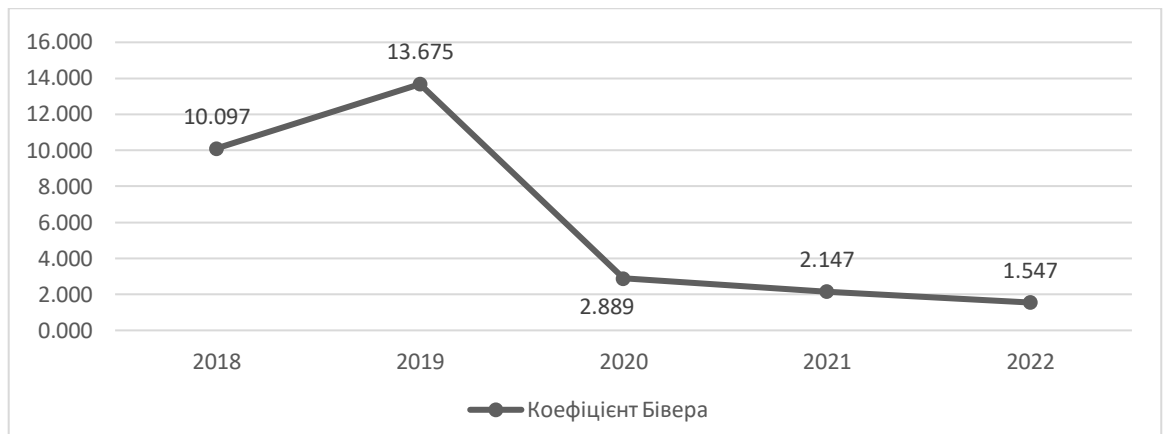

Рисунок 2.9 – Зміна коефіцієнта Бівера ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі Додатків А, Б

Наступним та останнім етапом в оцінці фінансового стану підприємства є аналіз показників рентабельності ДП «Хлібна база №76». Результати обчислень занесемо в Таблицю 2.6.

Таблиця 2.6 – Показники рентабельності ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022	Абсол. відхил. 2022/2018
Рентабельність діяльності	0,035	-0,059	-1,865	-0,360	-0,424	-0,46
Рентабельність сукупного капіталу	2,015	-2,952	-35,959	-11,295	-12,291	-14,31
Рентабельність власного капіталу	2,291	-3,232	-41,230	-16,540	-24,320	-26,61
Рентабельність продукції	-49,42	-38,47	30,51	-28,85	4,09	-53,51

Джерело: розроблено автором на основі Додатків А, Б

Коефіцієнт рентабельності діяльності показує наскільки ефективно підприємство веде свою господарську діяльність та знаходиться за формулою:

$$P_d = \frac{ЧП}{ЧД}, \quad (2.5)$$

де ЧП – чистий прибуток;

ЧД – чистий дохід від реалізації продукції. [29].

Нормативне значення показника – це його зростання. Чого ми не можемо сказати про рентабельність діяльності ДП «Хлібна база №76». Адже з 2018 до 2020 року відбувався спад, в 2019 – на 0,09 пункти, в 2020 – на 1,81 пункт. Хоча в 2021 році значення зросло на 1,51, воно все одно знаходилося нижче позначки 0. В 2022 році знову відбувся спад, проте всього на 0,06 пункти. В загальному за весь період показник впав на 0,46 пункти. Це було викликано недоотриманням чистого доходу

та збитковістю підприємства, що в свою чергу показує, наскільки неефективно ДП «Хлібна база №76» веде свою господарську діяльність.

Коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу визначається за формулою:

$$P_{СК} = \frac{ЧП \times 100}{(Б_{поч} + Б_{кін})/2}, \quad (2.6)$$

де $Б_{поч}$ – баланс на початок періоду,

$Б_{кін}$ – баланс на кінець періоду. [29].

Рентабельність сукупного капіталу має ідентичну до рентабельності діяльності тенденцію: спад в 2019 році на 4,97 в.п. та в 2020 на 33,01 в.п., зростання в 2021 році на 24,66 в.п., і знову спад в 2022 році на 1 в.п.. Всього за 5 років рентабельність сукупного капіталу впала на 14,31 в.п..

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу описує наскільки ефективно підприємство використовує власний капітал. Розрахувати показник можна за формулою:

$$P_{ВК} = \frac{ЧП \times 100}{СВВК}, \quad (2.7)$$

де $СВВК$ – середня вартість власного капіталу. [29; 33, с. 273].

З Таблиці 2.6 помітно, що знову динаміка попередніх показників рентабельності повторюється, це спричинено тим, що всі формули розраховуються на основі чистого прибутку. Тому тенденція показника наступна: 2019 рік – спад на 5,52 в.п., 2020 – спад на 38 в.п., 2021 – зростання на 24,69 в.п., 2022 – спад на 7,78 в.п. порівняно з попереднім роком, та на 26,61 відносно значення 2018 року. Теоретично, якщо динаміка рентабельності власного капіталу – це стабільне зростання, то це повідомляє нам про здатність компанії генерувати прибуток, що ми не можемо помітити в даному випадку.

Рентабельність продукції демонструє наскільки окупними є витрати та оцінює, наскільки ефективно здійснюється управління доходами та витратами при виконанні основної діяльності підприємства. Знаходиться показник як співвідношення валового прибутку до собівартості реалізованої продукції [33, с.273].

Відповідно до отриманих даних, зафіксуємо, що значення характеризується нестабільністю. З 2018 року показник починає падати, і в 2019 році значення становить 38,47, що на 10,95 менше, ніж в попередньому році. В 2020 він знизився на 68,99 пункти і набув від'ємного значення. В 2021 значення знову додатне, зрісши на 59,37 пункти. 2022 рік показує спад на 32,94 пункти, порівняно з 2021 роком, та на 53,51, порівняно з 2018 роком. Такі значні коливання та від'ємні значення не є позитивною ознакою для ДП «Хлібна база №76». Також варто зазначити, що на підприємстві зменшується сума залишку після покриття собівартості продукції.

Отже, провівши дослідження фінансового стану ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 роки, можна прийти висновків, що відбувалися негативні зміни в структурі капіталу, а саме зменшення власного та збільшення позикового капіталу. Підприємство є залежним від кредиторів та не в змозі покрити всі зобов'язання.

Аналіз показників ліквідності ДП «Хлібна база №76» показав, що підприємство не є успішно функціонуючим, зменшило кількість ліквідних оборотних коштів, неефективно використовує власні кошти та неефективно здійснює менеджмент. Крім того, варто зазначити, що на підприємстві з'явилися ознаки надкритичної неплатоспроможності.

Аналіз показників фінансової стійкості свідчить про те, що ДП «Хлібна база №76» є залежним від позикового капіталу, на підприємстві знижується фінансова стійкість та воно є неплатоспроможним.

Аналіз рентабельності продемонстрував, що підприємство неефективно здійснює господарську діяльність, не здатне генерувати прибуток та зменшує суму залишку після покриття собівартості продукції.

2.3. Оцінка рівня санаційної спроможності підприємства

Санаційну спроможність виділяють як головний критерій при прийнятті рішення щодо ліквідації чи санації підприємства. Адже не кожне підприємство в

кризовому стані має шанси відновити свою платоспроможність, та прибутковість. Існують випадки, коли санація це всього відстрочка ліквідації підприємства, яка принесе лише збитки власникам та кредиторам. Така ситуація виникає тоді, коли після ефективного впровадження санаційних заходів на підприємстві знову виникає кризовий стан, який приводить суб'єкта господарювання до банкрутства.

Для того, щоб визначити санаційну спроможність ДП «Хлібна база №76» спочатку необхідно провести аналіз інтегрального показника фінансового стану. За допомогою проведення додаткових розрахунків та детальнішого аналізу, нам вдасться краще визначити санаційну спроможність досліджуваного підприємства.

Отже, дослідимо інтегральний показник фінансового стану ДП «Хлібна база №76» в динаміці за 2018-2022 рр. згідно з Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту...» [37].

З проведеного дослідження діяльності ДП «Хлібна база №76», ми знаємо, що підприємство є малим, та основним видом діяльності є секція Н. Виходячи з цього, відповідно до Наказу, модель розрахунку інтегрального показника фінансового стану є:

$$Z = 0,04 \times MK_1 + 0,01 \times MK_2 + 1,8 \times MK_3 + 0,0002 \times MK_5 + 0,6 \times MK_6 + 0,85 \times MK_7 + 1,7 \times MK_8 + 0,03 \times MK_9 - 0,8 \quad (2.8)$$

де K_n – фінансові коефіцієнти, визначаються на підставі даних фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва. [37].

Знайдемо значення показника та дослідимо його динаміку, використовуючи вищенаведену модель. Для розрахунку необхідно знайти фінансові коефіцієнти, що відображені в Таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Фінансові коефіцієнти для обчислення інтегрального показника фінансового стану

Коефіцієнт	Найменування коефіцієнта	Формула
MK_1	Покриття (ліквідність третього ступеня)	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$
MK_2	Проміжний коефіцієнт покриття	$\frac{\text{Монетарні оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$
MK_3	Фінансової незалежності	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Валюта балансу}}$
MK_5	Оборотності кредиторської заборгованості	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації}}{\text{Кредиторська заборгованість}}$

Продовження Таблиці 2.7

1	2	3
МК ₆	Рентабельності продажів за фінансовими результатами від операційної діяльності	Фінансовий результат від операційної діяльності Чистий дохід від реалізації
МК ₇	Рентабельності операційної діяльності	Фінансовий результат від операційної діяльності Чистий дохід від реалізації+інші операційні доходи
МК ₈	Рентабельності активів за чистим прибутком	Чистий фінансовий результат Валюта балансу
МК ₉	Оборотності оборотних активів	Чистий дохід від реалізації Операційні оборотні активи

Джерело: розроблено автором на основі [37]

Обчислимо всі необхідні коефіцієнти за період 2018-2022 років, та отримані розрахунки відобразимо в Таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Фінансові коефіцієнти відповідно до [37] ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 рр.

Коефіцієнт	2018	2019	2020	2021	2022	Абсол. відхил 2022/2018
МК ₁	3,809	5,302	1,200	0,912	0,779	-3,030
МК ₂	3,267	4,844	0,971	0,751	0,698	-2,569
МК ₃	0,899	0,929	0,798	0,583	0,431	-0,468
МК ₅	2,393	2,897	0,754	0,510	0,303	-2,090
МК ₆	0,269	0,207	-1,084	-0,067	-0,135	-0,404
МК ₇	0,264	0,200	-0,993	-0,064	-0,129	-0,393
МК ₈	0,020	0,030	0,360	0,113	0,123	0,103
МК ₉	3,535	4,204	3,239	1,584	1,873	-1,662

Джерело: розроблено автором на основі Додатків А, Б

З даних, відображених в Таблиці 2.8 бачимо, що коефіцієнт МК₁ зростає в 2019 році на 1,492 пункти, та потім набирає темп зниження, таким чином в 2020 році він впав на 4,102 пункти, в 2021 – на 0,287 пункти, та в 2022 на 0,133 пункти. Помітно, що найбільше скорочення відбулося в 2020 році, надалі темп падіння сповільнився. Однак за весь період він знизився на 3,030 пункти, така поведінка показника свідчить про наявність проблем з ліквідністю та викликає сумніви щодо стійкості ДП «Хлібна база №76», що негативно впливає на санаційну спроможність підприємства.

Коефіцієнт МК₂ має схожу тенденцію, проте з повільнішим темпом. 2019 рік – зріс на 1,577 пункти, 2020 – впав на 3,873, 2021 – знову знизився на 0,220 пункти, 2022 – впав на 0,053 пункти, відносно попереднього року, та на 2,569 відносно 2018 року. Низьке значення коефіцієнта вказує на складнощі у забезпеченні коштів в повному розмірі для покриття поточних зобов'язань. А це може значно ускладнити впровадження санаційних заходів.

Динаміка коефіцієнта $МК_3$ визначила, що залежність підприємства від залучених позикових коштів є підвищеною, тобто відображає, що структура капіталу є ризиковою. Зростання дефіциту власного капіталу негативно впливає на спроможність підприємства до проведення санаційних заходів.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості ($МК_5$) в 2019 році зріс на 0,504 пункти, та в 2020 році скоротився на 2,143 пункти. В 2021 та 2022 році спад був приблизно однаковий, а саме 0,244 та 0,207 пунктів відповідно. Загальне зниження, що відбулося з 2018 по 2022 рік становить 2,090 пункти. Динаміка характеризує про щорічне зниження здатності ДП «Хлібна база №76» покривати кредиторську заборгованість за товари та послуги. Тобто починаючи з 2020 року ДП «Хлібна база №76» неефективно здійснювало менеджмент фінансів та платежів. При проведенні санації, вміння правильності та ефективності управління платежами є одним з основних критеріїв для керівництва. Адже це впливає не лише на ефективність фінансової санації, а й на збереження ліквідності підприємства надалі.

Коефіцієнт $МК_6$ – ЕВІТ відображає наскільки ефективно здійснюється операційна діяльність позичальника. З Таблиці 2.8 бачимо нестабільну та негативну тенденцію, а саме спад в 2019 році на 0,062 пункти, в 2020 році на 1,193 пункти, зростання в 2021 році на 1,016 пункти та знову спад в 2022 році на 0,068 пункти. Якщо говорити про зміну показника відповідно до значень 2018 року, то воно знизилося на 0,404 пункти. Такі зміни були спричинені збитковістю операційної діяльності досліджуваного підприємства. Це знижує санаційну спроможність ДП «Хлібна база №76», адже низька рентабельність не може бути джерелом фінансування. Крім того, це вказує на неефективність стратегічного менеджменту та управління операційною діяльністю, що завдасть додаткових труднощів при проведенні фінансової санації.

Показник $МК_7$ має ідентичну динаміку до $МК_6$. Значення показника теж не позитивно впливають на санаційну спроможність підприємства.

Якщо ж говорити про $МК_8$ то динаміка показника наступна: зростання в 2019 – на 0,009 пункти, в 2020 – на 0,330, в 2022 – на 0,01; спад в 2021 на 0,247

пункти. За п'ять досліджуваних років показник зріс на 0,103 пункти. З тенденції можемо зазначити, що ДП «Хлібна база №76» неефективно використовувало активи протягом досліджуваного періоду.

Динаміка МК₉ показує зростання в 2019 на 0,669 пунктів, та спад з 2020 по 2021 рік на 0,965 та 1,655 пункти відповідно. В 2022 році ситуація змінилася і показник зріс на 0,289 пункти. Якщо в період 2018-2022 рр., попередній показник зріс, то МК₉ понизився на 1,662 пункти. Така зміна звертає нашу увагу на те, що на ДП «Хлібна база №76» знизилася швидкість обертання операційних оборотних активів, тому що підприємство почало менш ефективно їх використовувати.

Провівши розрахунки та аналіз фінансових коефіцієнтів, ми можемо розрахувати Z-показник ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 роки.

Таблиця 2.9 – Значення інтегрального показника фінансового стану ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 рр.

Коефіцієнт	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2022/2018	
						абсол.,	віднос., %
Інтегральний показник Z	1,529	1,604	-0,092	0,439	0,089	-1,441	-94,21%

Джерело: розроблено автором на основі Додатків А, Б

З даних, які наведені в Таблиці 2.9 бачимо, що інтегральний показник фінансового стану ДП «Хлібна база №76» має значні коливання протягом всього періоду. З 2018 до 2019 року значення зросло на 0,075 пункти. Наступного року показник набув від'ємного значення, скоротившись на 1,696 пункти. В 2021 році бачимо зростання на 0,531 пункт. Однак в 2022 році він знову скоротився на 0,350.

Проаналізувавши отримані дані бачимо, що в 2018 та 2019 роках значення $> +0,86$, тому в цей період ДП «Хлібна база №76» відносилося до 1 класу за рівнем фінансового стану позичальника. В 2020 та в 2022 році показник був в діапазоні від 0,19 до -0,50, а це 3 клас боржника. 2021 рік має значення від +0,85 до +0,20, що дозволяє нам віднести підприємство до 2 класу боржника. Як бачимо, рівень фінансового стану ДП «Хлібна база №76» змінювався майже кожного року, це пояснюється нестабільною динамікою фінансових показників.

Отже, з проведеного аналізу інтегрального показника помічаємо, що за п'ять років діяльності, клас боржника знизився з 1 до 3. А це каже нам про те, що на ДП «Хлібна база №76» спроможність виконувати зобов'язання нижче

середнього. В загальному така низька спроможність та неефективність управління ресурсами свідчать про низьку санаційну спроможність ДП «Хлібна база №76». Однак на санаційну спроможність впливають і інші фактори, які можуть допомогти забезпечити успішність.

Дослідимо інтегральний показник ДП «Хлібна база №76» відповідно до методики фінансової діагностики затвердженої Постановою Правління Національного банку України «Про затвердження Положенням про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» №351.

Модель розрахунку інтегрального показника боржника для малого підприємства, яке за основним видом діяльності відноситься до секції Н наступна:

$$Z = 1,833 + 0,562 \times X_1 + 0,605 \times X_2 + 0,833 \times X_5 + 0,523 \times X_6 + 0,534 \times X_8 \quad (2.9)$$

Проведемо обчислення показників за 2018-2022 рр., та визначимо відповідні значення X , які занесено в Таблицю 2.10.

Таблиця 2.10 – Фінансові показники та значення X_i по ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 рр.

Показник	2018	2019	2020	2021	2022
МК ₁ – показник капіталу	90%	93%	80%	58%	43%
МК ₂ – показник загальної ліквідності	379%	524%	117%	89%	75%
МК ₅ – показники оборотності запасів	4920%	2985%	3986%	9764%	4115%
МК ₆ – показник покриття боргу валовим прибутком	-2162%	-1128%	-46632%	-6078%	-434%
МК ₈ – показники оборотності кредиторської заборгованості	2209%	220%	798%	5067%	5684%
Значення X					
X_1	0,739	0,739	0,739	0,539	0,539
X_2	0,699	0,699	0,665	0,447	0,084
X_5	0,188	0,384	0,188	-0,491	0,188
X_6	-0,782	-0,782	-0,782	-0,782	-0,782
X_8	0,624	0,134	0,624	0,354	0,112

Джерело: розроблено автором на основі [38]

Дивлячись на показники МК₁ та МК₂ бачимо, що їх динаміка доволі схожа, спостерігається зростання в 2019 році, та спад з 2020 до 2022 років. Якщо зміни в МК₁ помірні: 2019 рік +3%, 2020 рік -13%, 2021 рік -21% та 2022 рік -15%, період 2018-2022 рр. -47%. То МК₂ має більше відхилення: 2019 рік +145%, 2020 рік -407%, 2021 рік -28% та 2022 рік -14%, період 2018-2022 рр. -304%.

Показник МК₅ показує скорочення в 2019 році на 1936%, та зростання в 2019-2020 рр. на 1001% та 5778% відповідно. 2022 рік характеризується скороченням на 5648%. Якщо дивитися на динаміку показника за весь період, то він скоротився всього на 805%. Зрозуміло, що таку поведінку було спричинено зменшенням запасів підприємства.

Якщо переглянути отримані результати по МК₆, то можемо сказати, що всі показники є від'ємними, та найбільш від'ємне значення спостерігається в 2020 році. В періоди 2018-2019 рр. та 2021-2022 рр. значення зростало. Всього за досліджуваний період показник зріс на 1728%.

Останній показник МК₈, показує спад з 2018 до 2019 року на 1989%, та з 2020 року значення почало зростати. 2020 рік на 578%, 2021 – 4269% та 2022 – 616%. З 2018 до 2022 року показник підвищився на 3475%. Це означає, що збільшилася оборотність кредиторської заборгованості.

Базуючись на отриманих результатах фінансових коефіцієнтів та відповідних значень X, розрахуємо інтегральний показник фінансового стану ДП «Хлібна база №76». Одержані результати розрахунків наведено в Таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Значення інтегрального показника фінансового стану ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 рр.

Коефіцієнт	2018	2019	2020	2021	2022	Відхилення 2022/2018	
						абсол.,	віднос., %
Інтегральний показник Z	2,75	2,65	2,73	1,78	1,99	-0,76	-27,54%

Джерело: розроблено автором на основі Додатків А, Б

За даними Таблиці 2.11 бачимо, що значення мають невеликі коливання, а саме: в період 2018-2019 рр. показник впав на 0,1 пункт, за наступний рік діяльності значення зросло на 0,08 пункти, та майже дорівнювало 2018 року. Проте в 2021 році знову спостерігаємо зниження, однак вже на 0,95 пункти. 2022 рік характеризується зростанням на 0,22 пункти в порівнянні з попереднім роком та спадом на 0,76 пункти (або на 27,54 в.п.) відносно 2018 року.

Таким чином поруч з коливаннями значень показника, відбувалося коливання класу боржника. В 2018 році ДП «Хлібна база №76» мало значення, яке дорівнювало +2,75, тому відносилося до 2-го класу боржника. Проте надалі ситуація погіршувалася, і в 2019 та 2020 роках значення було в межах +2,26 – +2,75,

відповідно, клас боржника знизився до 3-го. В 2021-2022 рр. клас боржника знову понизився і вже був 4, адже показний був в межах $+1,77 - + 2.26$ [31].

Відповідно до Постанови Правління Національного банку України «Про затвердження Положенням про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» №351, діапазон значення коефіцієнта PD, яке відповідає секції Н та 2 класу боржника дорівнює «0,025-0,041»; 3 класу та секції Н – «0,042-0,059»; 4 класу та секції Н – «0,6-0,10».

Отож, бачимо, що за п'ять років функціонування, ДП «Хлібна база №76» знизилося з 2-го класу боржника до 4-го, від чого імовірність дефолту зросла, що не є позитивною зміною для підприємства.

Як підсумок, ДП «Хлібна база №76» згідно з методиками, зазначеними в Порядку [37] та Положенні [38] – має низьку спроможність виконувати зобов'язання та середню імовірність дефолту. За двома методиками підприємство належить до різних класів боржника-юридичної особи, однак воно не є банкрутом. Відповідно можна застосувати санацію боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство. Проте, для цього потрібно визначити чи є ДП «Хлібна база №76» санаційно спроможним підприємством.

З отриманих результатів дослідження та аналізу показників, що характеризують фінансовий стан, та інтегральних показників фінансового стану та боржника, можемо звернути увагу на те, що до 2020 року підприємство мало позитивні показники, та відповідало встановленим нормам. Однак після 2020 року з'явилися збитковість та від'ємні значення коефіцієнтів автономії, фінансової стійкості, забезпеченості оборотних активів власними коштами, рентабельності, ліквідності; різке зниження; неналежність до граничних значень. Варто звернути на це увагу, адже це прояв порушення фінансової стійкості, зниження конкурентоспроможності та неплатоспроможності ДП «Хлібна база №76».

Зазначається, що при визначенні санаційної спроможності підприємства обов'язково потрібно звертати увагу на причини виникнення фінансової кризи [39, с.24].

В випадку з ДП «Хлібна база №76», факторами, які спричинили кризовий стан, є саме ендогенні, тобто внутрішні. Першим та найважливішим чинником, який завдав неабиякого впливу, є безпідставна, необґрунтована, часта зміна керівництва на підприємстві. Наступними недоліками є невміння управляти фінансами, ресурсами, персоналом та підприємством в цілому, відсутність стратегії розвитку, та плану щодо виходу підприємства з кризи. Ми спостерігали різкий спад показників в 2020 році, це вказує на те, що керівництвом не було вчасно прийнято рішення або було впроваджено неправильні рішення, щодо запобігання такого стану. Значення погіршувалися протягом 3 років, що в свою чергу доказує, що керівництво ДП «Хлібна база №76» не докладало потрібних зусиль для підвищення платоспроможності та фінансової стійкості підприємства.

В 2023 році було прийнято рішення, про зміну персоналу на підприємстві, на більш кваліфікований.

З огляду на актуальну фінансово-господарську ситуацію та причини кризи на ДП «Хлібна база №76», підприємство є діючим, однак не у найкращому фінансовому стані. Сильними сторонами підприємства є його географічне місцезнаходження; розташування відносно залізниці, наявність власної під'їзної колії; технічна база, яка проявляється в потужності одночасного зберігання (об'ємі), та інших приміщеннях зберігання. Слабкими сторонами є менеджмент підприємства, втрата репутації та відсутність клієнтів.

Отже, санаційна спроможність підприємства є низькою, тому перед ДП «Хлібна база №76» постає вибір ліквідації чи провадження фінансової санації.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА КОМПЛЕКСУ САНАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ЩОДО ВІДНОВЛЕННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Стратегія та інструментарій фінансової санації компанії ДП «Хлібна база №76»

Для впровадження санаційних заходів на підприємстві, варто перш за все визначити, в чому полягає стратегія фінансової санації, скільки часу потрібно на впровадження заходів та які ресурси для цього необхідні. І відповідно від обраної стратегії, обирати інструменти, заходи та складати план санації. Тобто, фактично, ми повинні знати, як буде відбуватися впровадження фінансової санації на ДП «Хлібна база №76».

Стратегія – це узагальнена модель дій, необхідних для досягнення поставлених цілей через координацію та розподіл ресурсів компанії [40, с. 2].

З проведеного поглибленого дослідження фінансового стану ДП «Хлібна база №76» нам стало відомо, що воно має нестабільний фінансовий стан, низький ринковий та ресурсний потенціал та критичний кризовий стан. Крім того, слід враховувати те, що підприємство має достатньо слабкий управлінський потенціал та низько кваліфікований персонал. Проте воно не визнане банкрутом, має не найнижчий клас боржника – юридичної особи, та рівень настання дефолту нижче середнього.

Цілями санації на ДП «Хлібна база №76» є заповнення всіх бетонних силосів та підлогових складів зерном клієнтів, збільшення обсягів приймання та відправлення зерна клієнтів, відновлення репутації, фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності, конкурентоспроможності підприємства,

ліквідація заборгованості, забезпечення прибутковості та подальшого розвитку. Обґрунтовані цілі допомагають визначити санаційну стратегію підприємства.

Виходячи з цього, можемо запропонувати наступні стратегії фінансової санації для ДП «Хлібна база №76»: стратегія ліквідації, стратегія злиття або приєднання до більш потужніших підприємств (реструктуризація).

Проаналізуємо перш за все стратегію реорганізації або реструктуризації.

Реструктуризація підприємства – це один з санаційних заходів підприємства. В Кодексі України з процедур банкрутства зазначено, що реструктуризація – це здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, що спрямовані на реорганізацію підприємства, зокрема шляхом його поділу з переходом боргових зобов'язань до юридичної особи, що не підлягає санації, на зміну форми власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, підвищенню ефективності виробництва, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції та повному або частковому задоволенню вимог кредиторів [2].

Іншими словами корпоративна реструктуризація – це впровадження комплексу заходів, спрямованість яких зосереджується на внесенні змін в організаційну структуру підприємства з метою фінансового оздоровлення підприємства, збільшення його рентабельності та конкурентоспроможності на ринку.

Порядок реструктуризації державних підприємств здійснюється відповідно до Положення «Про реструктуризацію підприємств», затверджену Міністерством промислової політики України [41].

Заходами фінансового оздоровлення при впровадженні корпоративної реструктуризації (реорганізації) є зміна власника статутного капіталу та створення нових юридичних осіб і / або нової організаційно-правової форми.

Отже, реструктуризація суб'єкта господарювання передбачає такі заходи як: зміна організаційної сфери; зміна керівництва; впровадження нової стратегії розвитку; впровадження нових методів управління, зменшення собівартості;

скорочення персоналу, що не задіяний у важливих процесах функціонування підприємства. Тобто, заходи щодо відновлення та оздоровлення направлені на всі об'єкти, а саме: фінанси, засоби виробництва, персонал, менеджмент, внутрішнє та зовнішнє середовище.

Якщо говорити за реорганізацію, яка є одним з напрямків реструктуризації, то вона може здійснюватися в трьох формах: укрупнення (приєднання, злиття); подрібнення (поділ, виділення); зміна організаційно-правової форми без зміни розмірів (перетворення). При цьому у трьох видах реорганізації відбувається припинення основної юридичної особи:

- злиття – створюється нова юридична особа, що визнається правонаступником всіх колишніх підприємств;
- поділ – суб'єкт господарювання припиняє своє існування внаслідок поділу на декілька нових;
- перетворення – припиняє діяльність в результаті заснування нової юридичної особи у новій формі [42, с.57].

Існують випадки, коли такі процеси як «злиття» та «приєднання» ототожнюють, що є помилкою. Адже основною відмінністю між ними є відображення балансу, а саме: при злитті майнові права та обов'язки юридичних осіб зосереджуються на балансі нового суб'єкта господарювання, а при приєднанні – на балансі вже функціонуючого підприємства, на прийняття рішення про приєднання.

При обранні однієї з форм реорганізації, сануюче підприємство керується певними мотивами.

Окрім вище зазначених, існують ще два додаткові види корпоративної реструктуризації – це приватизація та реприватизація. Державні підприємства сануються за формою «приватизація» [42, с.63].

Приватизація державних підприємств – це продаж об'єктів державної власності більш ефективному приватному власнику. Проводиться вона з метою пришвидшення темпів економічного зростання та залучення інвестицій, як зовнішніх так і внутрішніх [43].

Станом на сьогодні в Україні всього 1326 елеваторів різних форм власності, серед яких державні становлять 8,2%, тобто 110 елеваторів [44].

Загалом в 2020 році спостерігалася така статистика, що рентабельність 61,1% державних підприємств була меншою ніж у приватних. Враховуючи політичний та економічний стан останніх трьох років, можемо бути впевненими, що ситуація залишається стабільною. Крім того, якщо говорити за діяльність державних підприємств, то варто звернути свою увагу на те, що якщо порівнювати ефективність діяльності державних та приватних суб'єктів господарювання, то приватні підприємці ефективніші за державні у 99% випадків [45; 46].

Виходячи з цієї інформації, можемо зазначити, що приватизація з переходом всіх активів та пасивів, є найбільш вигідним рішенням для ДП «Хлібна база №76». Адже це є менш затратний захід фінансової санації, та він гарантує стабільну й ефективну діяльність елеватора. До того ж, приватизація забезпечить більші інвестиційні вкладення, порівняно з державним підприємством; модернізацію обладнання; ефективніше управління; діджиталізацію; зменшення рівня бюрократії; стимулювання конкуренції на ринку; орієнтацію на прибутковість; зменшення політичного впливу та підвищення прозорості; орієнтацію на клієнтів; нові робочі місця та стабільність для співробітників; впровадження інноваційних технологій; участь в престижних тендерах.

Проте шлях приватизації не швидкий та не такий простий, як здається. ДП «Хлібна база №76» доведеться пройти тривалий етап, задля уникнення ліквідації.

Отже, санаційною стратегією ДП «Хлібна база №76» є стратегія реструктуризації, для досягнення цілей підприємства (заповнення всіх зберігаючих потужностей зерном клієнтів, збільшення обсягів приймання та відправлення зерна клієнтів, відновлення репутації, конкурентоспроможності підприємства, ліквідація заборгованості, забезпечення прибутковості та подальшого розвитку). Інструментом досягнення цілей обрано приватизацію з переходом всіх активів та пасивів.

3.2. Основні положення плану фінансового оздоровлення ДП «Хлібна база №76»

План санації розробляється або внутрішніми службами суб'єкта господарювання, або зовнішніми консультантами. Причинами залучення зовнішніх експертів є: відсутність певного рівня кваліфікації персоналу на підприємстві; значні затрати часу на розробку; об'єктивність при формуванні плану.

Процес розробки плану фінансового оздоровлення підприємства повинен супроводжуватися дотриманням п'ятих важливих принципів. Принцип:

- завершеності – враховуються всі найбільш важливі обставини справи (базою всіх розділів плану повинні бути достовірні та детально перевірені дані);
- змістовності – розглядаються тільки ті обставини, які безпосередньо стосуються плану;
- правильності – коректне відображення проблематики кризи з врахуванням всіх передумов та аргументів;
- ясності – правдиве висвітлення та відтворення інформації;
- об'єктивності – чітке розмежування між фактичними даними, власним поглядом контролера (зовнішнього консультанта) та висновками [47, с.22].

План складається з п'яти частин, а саме вступу (загальна характеристика компанії) та чотирьох розділів: аналіз вихідних даних; стратегія санації; план санаційних заходів; ефективність санації та заходи щодо реалізації плану.

Отже, три частини плану санації для ДП «Хлібна база №76» ми вже зазначали в цій роботі, тому лишилося відобразити тільки третій та четвертий розділи.

Ринкові фактори, що впливають на затребуваність послуг, які надають елеватори, та на мотивацію фермерських господарств користуватися цими послугами, досить чітко висвітлилися під час воєнних дій в Україні.

Блокування російськими військами зернової угоди показало, наскільки необхідною є наявність значних розмірів потужностей для зберігання великої кількості зерна. Фермерські господарства, які мають власні елеватори, ангари, токи, та інше, зрозуміли, що потужностей для зберігання зерна в них замало. Та й просто зберігати зерно недостатньо. Для приведення сировини до відповідних стандартів якості, потрібно виконувати певні дії (сушіння, очищення, лабораторний контроль), які можуть виконуватися тільки технічними засобами, якими оснащені елеватори.

Якщо розглядати ситуацію станом на сьогодні, то найбільш вигашними елеваторами є ті, які мають власні під'їзні колії, адже збут автотранспортом є достатньо затратним варіантом в грошовому та в часовому еквіваленті. Доказом є збільшення ціни на паливо та призупинення руху автомобільного транспорту на час комендантської години. Залізниця – це той логістичний шлях, на який не впливають ні територіальні відключення світла, ні інші зовнішні фактори. Тобто фактично залізниця є найбільш надійним перевізником в умовах війни. Отже ситуація на суміжних ринках не несе критичних змін для діяльності елеваторів.

До галузевих ризиків можна віднести лише воєнні, так як внаслідок обстрілів може відбутися загорання полів, що зменшить обсяг зерна для зберігання, та ризик влучання в самий об'єкт підприємства.

В Україні створено багато елеваторів, тому конкуренція на ринку висока. Найбільшими є «Кернел», «Нібулон», «UkrLandFarming» та інші. Ці елеватори оснащені найновітнішими технологіями та обладнанням.

Важливим моментом для плану санації є питання витрат на відновлення основних фондів. Державне підприємство «Хлібна база №76» не потребує значного оновлення основних фондів, адже вони мають або гарний, або задовільний стан. В 2009 році, коли підприємство було дуже прибутковим, керівництво прийняло рішення про закупівлю імпоротної техніки, а саме: трьох сепараторів для відбору та очищення зерна; два розвантажувачі великовагової та великогабаритної автомобільної техніки. Крім того було оновлено лабораторне обладнання для визначення якості зерна; оновлено обладнання розвантажувальних і

навантажувальних Норій; проведено капітальний ремонт залізничних колій та тепловозу. Незважаючи на неприбутковість та кризовий стан на підприємстві, керівництво намагається підтримувати належний стан основних засобів та будівлі. Варто зазначити, що підприємство не пустує, адже в 2023 році воно прийняло на зберігання 20 тис. тонн зернових. Також, протягом всього часу на ДП «Хлібна база №76» проводиться зберігання державного майна, а саме зерна, на випадок війни або голоду.

Отже, з зазначеної інформації стає відомо, що основні фонди державного підприємства «Хлібна база №76» протягом всього часу функціонують та основні засоби, що потребує оновлення, становлять всього 20%.

ДП «Хлібна база №76» в період з 2000 до 2009 року мало гарну репутацію, було одним з найбільш сильних та найконкурентніших підприємств в Миколаївській області та в Південному регіоні України. Споживачами послуг «Хлібної бази №76» були майже всі аграрні та фермерські підприємства прилеглих районів та частини Кіровоградської області. Ця інформація вказує на те, що при відновленні платоспроможності підприємства, воно матиме попит на послуги, що надає.

Раніше ми вже зазначали, що приватизація ДП «Хлібна база №76» є найкращим заходом санації. Процес приватизації складається з декількох етапів.

Першим етапом буде прийняття рішення про приватизацію та включення державного підприємства «Хлібна база №76» до переліку об'єктів державної власності, що підлягають приватизації.

Після опублікування рішення, на підприємстві буде проведено ряд заходів, передбачених законом, а саме:

- інвентаризацію та оцінку основних фондів;
- аудит та екологічний аудит, у певних випадках;
- перетворення ДП «Хлібна база №76» у господарське товариство в процесі приватизації, якщо того вимагатиме закон;
- затвердження умов продажу об'єктів приватизації, розроблених аукціонною комісією;

- публікація інформації з зазначенням умов продажу та стартової ціни ДП «Хлібна база №76» [43].

Після оголошення ціни та умов, почнеться етап продажу (приватизації) ДП «Хлібна база №76», який буде здійснюватися одним з шляхів, передбачених законодавством. Тобто або продаж на аукціоні (з умовами; без умов; методом покрокового зниження стартової ціни та подальшого подання цінових пропозицій; із зниженням стартової ціни), або викуп ДП «Хлібна база №76» [43].

Успішно провівши аукціон, або ж викуп, укладається договір купівлі-продажу між державою та покупцем.

Заключним етапом приватизації державного підприємства «Хлібна база №76» буде публікація результатів приватизації та прийняття рішення про завершення приватизації.

Важливо враховувати те, що приватизацію може бути припинено в будь-який момент, в разі виникнення випадків, передбачених законодавством.

Ще одним важливим пунктом плану є прогнозування обсягів послуг, що будуть надаватися. ДП «Хлібна база №76» надає послуги: приймання авто- та залізничного транспорту, сушіння, очищення, зберігання, відвантаження на авто- та залізничний транспорт, лабораторний аналіз зерна на відповідність норм якості.

Виходячи з даних про потужності ДП «Хлібна база №76» та вартості послуг станом на 2022 рік, розрахуємо прогнозний обсяг надання послуг, та прогнозний обсяг доходу від реалізації товарів, послуг, які буде надавати та отримувати підприємство після приватизації. Розраховані дані відобразимо в Таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Прогнозний обсяг доходу та надання послуг підприємством після приватизації, грн

	Найменування послуг	Ціна	Потужність	Вартість, доба	К-сть міс. надання послуг	Загальна вартість за рік
Рані зернові	Приймання з авто тр-рт	19,80	3000	59400,00	4	237 600,00
	Зберігання, доба	2,64	199500	х	12	526 680,00
	Відвантаження на авто тр-рт	159,84	1000	159840,00	5	799 200,00
	Відвантаження на зал.тр-рт	225,00	2300	517500,00	10	5 175 000,00
	Очистка 1	20,64	2400	49536,00	4	198 144,00
	Сушіння	172,98	600	103788,00	4	415 152,00
	Очистка 2	20,64	1920	39628,80	4	158 515,20
	Вентилювання	34,02	400	13608,00	4	54 432,00

Продовження Таблиці 3.1

1	2	3	4	5	6	7
	Всього	х	х	х	Х	7 564 723,20
Пізнi зерновi	Приймання з авто тр-рт	27,06	3000	81180,00	3	243 540,00
	Зберігання, доба	2,88	199500	х	12	574 560,00
	Відвантаження на авто тр-рт	191,28	1000	191280,00	6	114 7680,00
	Відвантаження на зал.тр-рт	225,00	2300	517500,00	10	5 175 000,00
	Очистка 1	20,64	2400	49536,00	3	148 608,00
	Сушіння	254,30	600	152580,00	3	457 740,00
	Очистка 2	20,64	1920	39628,80	3	118 886,40
	Вентилювання	34,02	400	13608,00	3	40 824,00
	Всього	х	х	х	Х	7 906 838,40

Джерело: розроблено автором на основі Додатків В

Співробітники ДП «Хлібна база №76» щороку проводять підготовку підприємства до приймання зернових на зберігання та надання інших послуг. Тобто в червні місяці здійснюється очистка приміщень, оновлення основних засобів (змазування, очистка техніки, і тд.). А отже, підприємство повністю готове до функціонування на повну потужність. При проведенні розрахунку прогнозного обсягу наданих послуг та чистого доходу, було враховано і цей фактор.

З Таблиці 3.1 бачимо, розрахунки поділені на отримання доходу від прийому ранніх зернових та пізніх зернових. Ранніми зерновими є: пшениця, ячмінь, жито, просо, сорго та ріпак; пізніми ж є: кукурудза, соя та соняшник. Зрозуміло, що підприємство після приватизації не буде орієнтуватися тільки на один вид зернових, а буде приймати обидва.

Отже, з даних в Таблиці 3.1 можемо побачити, що за рік діяльності підприємства на повну потужність, дохід становитиме 7 564 723,20 грн, якщо буде приймати тільки ранні зернові, та 7 906 838,40 грн, якщо приймання буде пізніх зернових. Бачимо, що ціни за 1 тонну на пізні зернові є більшою, аніж на ранні, можемо припустити, що це спричинено технологією зберігання, відвантаження, очищення різних зернових культур, та періодом жнив. Так як ранні зернові збираються в перші місяці літа, відповідно вони не мають такого рівня вологи, як пізні, які збираються в серпні-жовтні місяці.

Що стосується загальної вартості послуг, то найвищою є вартість відвантаження зернових культур на залізничний транспорт, яка становить 65-68% від загальної вартості наданих послуг за рік, в залежності від виду культури.

Хоча жнива це сезонність, успішний елеватор працює цілий рік без зупинки. Приймання ранніх зернових здійснюється протягом чотирьох місяців, починаючи з липня, в той час як приймання пізніх – протягом трьох місяців (жовтень-грудень). Послуги очистки та сушіння здійснюється під час прийому зернових. Лише послуги відвантаження на автомобільний і залізничний транспорт та послуга зберігання надаються майже цілий рік. Зрозуміло, що не все зерно проходить всі стадії та потребує всіх послуг, що надає підприємство. Споживач може сам обирати кількість послуг, які йому потрібні, саме тому сума чистого доходу підприємства за рік може мати відхилення в більшу чи в меншу сторону.

Окрім основних послуг, підприємство надає і такі, як: переоформлення партії на третіх осіб; виписка складської квитанції; виписка простого або подвійного складського свідоцтва; послуги з відбору зразків та визначення безпеки; проведення лабораторного аналізу зразка. Ці послуги є разовими, тобто залежать вони не від обсягів зернових, а від бажання клієнта та визначених ним партій.

Отже, можна побачити, що державному підприємству «Хлібна база №76» потрібно буде пройти тривалий шлях приватизації, задля відновлення платоспроможності та уникнення ліквідації. З аналізу ринку стало зрозуміло, що послуги елеваторів користуються попитом та ризики впливу зовнішніх факторів на підприємство низькі. Підприємство зіштовхнеться зі значною конкуренцією, однак в нього є великий потенціал стати одним з найсильніших підприємств Південного регіону України. Стан основних фондів, щорічна підготовка до приймання зернових, прогнозований обсяг надання послуг та чистий дохід підтверджують це, та вказують на реальність плану санації.

3.3. Оцінка ефективності санаційних процедур

Для проведення фінансового оздоровлення ДП «Хлібна база №76» було обрано такий санаційний захід, як приватизація. Як показав аналіз прогнозних

показників, підприємство має гарні шанси стати одним з найвагоміших зернозберігаючих підприємств на півдні України.

Перехід з державної форми власності на приватну забезпечить підприємству розвиток, стабільність, прибутковість, платоспроможність та ліквідність. Так як необхідною умовою успішності та ефективності впровадження санаційних заходів є зацікавленість і підтримка всіх учасників процедури. Виходячи з інформації про стан ДП «Хлібна база №76», отриманої в результаті проведення дослідження, можемо засвідчити, що кожен учасник має власні інтереси від приватизації. Держава зацікавлена в покритті збитку, який завдавало ДП «Хлібна база №76» протягом останніх чотирьох років. А новий власник зацікавлений в отриманні прибутку від діяльності придбаного підприємства.

Як ми вже знаємо, фізичний стан підприємства в задовільній формі, оновлення потребують всього 20% обладнання. Це допомагає нам зрозуміти, що погашення поточних зобов'язань підприємства та вкладення коштів в оновлення обладнання, яке цього потребує, надасть підприємству можливість бути цілком спроможним до конкуренції на ринку. На ринку з'явиться новий учасник, який допоможе врівноважити ринкову конкуренцію та запобігти монополізації.

Вирішити проблему з заборгованістю можна шляхом перетворення короткострокової заборгованості в довгострокову. Тобто перемовини нового власника підприємства з кредиторами будуть спрямовані саме на це. Враховуючи те, що відбудеться аукціон чи викуп, кредитори матимуть більше довіри до нового власника, аніж було до держави.

Довіра клієнтів, тобто споживачів послуг, які надає ДП «Хлібна база №76», така ж важлива, як і кредиторів.

З приходом нового власника, підприємство буде зосереджене на прибутковості, це означає, що буде впроваджено нову стратегію розвитку, нові методи управління, розроблено маркетингові стратегії та рекламні заходи, щодо привернення уваги споживачів до себе.

Не менш важливим є забезпечення прозорості діяльності на підприємстві та доступності інформації для всіх. Адже відомо, що було відкрито декілька

проваджень щодо незаконних, злочинних дій генерального директора, або ж виконуючого обов'язків генерального директора, щодо привласнення майна Держрезерву [48].

Ефективність впроваджених санаційних заходів на ДП «Хлібна база №76» сприятиме збереженню поточних робочих місць та створенню нових. Не менш важливим є те, що буде проведено заходи щодо підвищення кваліфікації працівників. Підбір нових співробітників буде здійснюватися відповідно до чітких критеріїв, визначених відділом персоналу, що забезпечить набір компетентного та освіченого персоналу.

Окрім впливу приватизації на підприємство та ринок, здійснюється вплив і на рівні держави, адже це збільшення державного бюджету в результаті продажу активів. ДП «Хлібна база №76» належить до Державного агентства резерву України, саме через це тривалий час підприємство не могло отримати дозвіл на приватизацію, в результаті чого, підприємство щороку завдавало збитків державі.

Якісна оцінка показала, що впроваджені санаційні заходи є ефективними та успішними. Проведемо кількісну оцінку ефективності за допомогою складання прогностного звіту про фінансові результати за рік діяльності підприємства після приватизації. Розраховані дані відобразимо в Таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Прогнозний звіт про фінансові результати підприємства після приватизації, тис. грн

Стаття	2022	Прогнозний
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	5 648	7 565
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(5 889)	4 539
Валовий прибуток (збиток)	(241)	3 026
Інші операційні доходи	280	375
Адміністративні витрати	(1 631)	(2 184)
Витрати на збут	0	0
Інші операційні витрати	(803)	(1 075)
Фінансові результати від операційної діяльності: Прибуток (збиток)	(2 395)	141
Фінансові результати до оподаткування: Прибуток (збиток)	(2 395)	141
Чистий фінансовий результат: Прибуток (збиток)	(2 395)	141

Джерело: розроблено автором на основі Додатку В

Прогнозні дані, що зазначені в Таблиці 3.2 розраховувалися наступним чином. Чистий дохід від реалізації продукції дорівнює 7 565 тис. грн, це сума, яку

отримає підприємство за рік після приватизації, за умови прийому тільки ранніх зернових та діяльності підприємства на повну потужність.

Як бачимо з Таблиці 3.2, чистий дохід зріс на 1 917 тис. грн, тобто на 33,94% порівняно з 2022 роком. Тому статті «Інші операційні доходи», «Адміністративні витрати», «Інші операційні витрати» збільшено на 33,94%. Що стосується собівартості реалізованої продукції, то розрахунок був інакшим. В 2018 та 2019 роках, коли підприємство отримувало дохід, собівартість становила 60% від чистого доходу від реалізації. Тому прогнозована собівартість становить 4 539 тис. грн (60%) від прогнозованого чистого доходу.

Можемо помітити, що після приватизації підприємство отримає чистий прибуток в розмірі 141 тис. грн. Однак це лише за умови, що завантаженість підприємства буде максимальною.

Ми розуміємо, що підприємству потрібен буде час, щоб відновити репутацію та набути нову довіру споживачів, і це може означати, що в перший рік після впровадження санаційних заходів, воно не буде працювати на повну потужність, що свідчитиме про отримання меншого прибутку. Проте, враховуючи готовність підприємства до приймання зернових та стан в Україні, варіант повної завантаженості не можна виключати.

Другим критерієм оцінки ефективності впроваджених санаційних заходів є розрахунок показника ефективності антикризових заходів. Знаходиться такий показник шляхом ділення додаткового прибутку на обсяг вкладень на антикризові заходи [49, с.32].

Провівши певні розрахунки, ми визначили, що додатковий прибуток після року діяльності нового підприємства буде становити -2 254 тис. грн. Як бачимо, хоч підприємство і отримало прибуток в перший рік після впроваджених санаційних заходів, отриманий результат додаткового капіталу є від'ємним. Такий результат є цілком очікуваним, адже протягом останніх чотирьох років ДП «Хлібна база №76» була стабільно збитковим підприємством, і отриманий прибуток не покриває попередні збитки.

Виходячи з цієї інформації, ми визначили, що показник ефективності впроваджених санаційних заходів становить $-0,09$. Негативне значення показника ефективності є не дуже гарним знаком для санованого підприємства. Однак, в нашому випадку значення близьке до 0, тому ми можемо припустити, що заплановані заходи не призведуть так швидко очікуваного результату, на це потрібно трішки більше часу. За перший рік діяльності підприємство отримало прибуток, з кожним наступним роком він повинен зростати, якщо буде збільшуватися клієнтська база та суб'єкт господарювання зарекомендує себе як надійного та конкурентоспроможного. Для отримання позитивного додаткового капіталу та показника ефективності, підприємство повинне отримати прибуток в розмірі 2 495 тис. грн.

Ще одним з важливих критеріїв оцінки ефективності санації є розрахунок періоду окупності вкладень на антикризові заходи. Розраховується період за допомогою ділення обсягу вкладень на антикризові заходи на додатковий Cash-flow. З прогнозних даних ми визначили, що цей показник становить $-12,1$. Причина негативного значення аналогічна – низька вартість додаткового прибутку. При отриманні прибутку в розмірі 2 495 тис. грн. значення показника дорівнюватиме 9.

Отже, провівши розрахунки, можемо зазначити, що кількісна оцінка теж показала, що санаційні процедури, які буде впроваджено на ДП «Хлібна база №76» будуть ефективними, однак на повне відновлення необхідно певний час та значні зусилля. Крім того, керівництву потрібно час від часу проводити аналіз діяльності підприємства та в випадку відхилення від плану, необхідно вносити коригування в стратегію підприємства.

Санаційні заходи є ефективнішим та, виходячи з фактичної інформації, є більш логічним варіантом аніж ліквідація ДП «Хлібна база №76».

Ліквідація – це повне припинення діяльності без переходу прав та обов'язків підприємства, до інших осіб, тобто без правонаступництва [9].

Ліквідувати елеваторне підприємство, яке не є банкрутом, та яке має потенціал є досить необдуманим та недостатньо прорахованим рішенням.

В період воєнного часу в нашій країні потерпає багато підприємств, однак 2022 та 2023 роки виявилися тяжкими і для аграрного сектору. Для аграрної країни важливим є збереження кожного зернозберігаючого підприємства, доказом стала велика кількість ситуацій, які ми могли спостерігати в цьому році. Загалом за півтора роки з 57 млн. тонн одночасного зберігання в експлуатації залишилося всього 49,26 млн. тонн. Ця цифра включає як потужність елеваторів на окупованих територіях, так і пошкоджених або ж зруйнованих елеваторів внаслідок ракетних обстрілів [50].

Елеватори є критичними об'єктами, які не тільки зберігають зернові культури, а й перетворюють сировину на експортну продукцію відповідно до національних та міжнародних норм якості.

Елеватори відіграють важливу роль в аграрному секторі, тому для України важливо зберегти кожен елеватор, особливо в такий тяжкий час для країни. Вартість нового елеватора в Україні коливається в межах від 1 млн до 15 млн доларів, а приватизація ДП «Хлібна база №76» та відновлення платоспроможності потребує менше ресурсів, які відображаються і в грошовому і в часовому еквівалентах.

Отже, провівши якісну та кількісну оцінку впроваджених заходів, ми можемо зазначити, що вони є ефективними та успішними. Після приватизації підприємство буде націлене на відновлення, розвиток, стабільність та прибутковість. З прогнозованих даних, ми помітили, що підприємство має всі можливості отримати прибуток в перший рік діяльності, після фінансового оздоровлення. А це означає, що через декілька років, воно буде одним з найсильніших в Миколаївській області та не тільки. Тому, можемо засвідчити, що застосування стратегії ліквідації на ДП «Хлібна база №76» є недоцільним.

ВИСНОВКИ

Згідно з результатами, проведених в кваліфікаційній магістерській роботі досліджень щодо управління фінансовою санацією підприємства, автор зробила такі висновки:

1. Неплатоспроможність – це неспроможність підприємства покрити зобов'язання перед кредиторами після встановленого строку, не інакше як через відновлення платоспроможності. Поява ознак неплатоспроможності на підприємстві вказує на виникнення кризового стану. Виділяють три фази фінансової кризи, які характеризують глибину кризи на підприємстві (криза, що не загрожує функціонуванню компанії, що загрожує діяльності компанії, та кризовий стан, що несумісний з подальшим існуванням підприємства). Будь-яка криза на підприємстві має своє джерело, тобто вона виникає під впливом екзогенних чи ендогенних факторів. Екзогенні фактори розвитку фінансової кризи на підприємстві важко передбачити та врахувати, на відміну від ендогенних, які залежить від діяльності суб'єкта господарювання, а саме від внутрішнього стану підприємства. Наслідком глибокої кризи є неплатоспроможність, яка проявляється в негативному фінансовому результаті діяльності підприємства та в його нестабільному положенні на ринку.

2. Останні роки найбільший вплив на діяльність підприємств в Україні завдала пандемія Covid-19 та повномасштабне вторгнення РФ. Статистика діяльності підприємств під час воєнних дій показала, що велика частка суб'єктів господарювання вже потребує впровадження санаційних заходів. Тому, можемо припустити, що в майбутньому ця частка зросте. Досить часто підприємства впроваджують заходи для попередження та подолання фінансової кризи. Однак, в випадку не результативності впроваджених заходів, в підприємства лишається єдиний вихід з ситуації, який допоможе уникнути повної неплатоспроможності підприємства, а саме банкрутства і ліквідації – фінансова санація. Санація – це система заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності,

ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства-боржника в довгостроковому періоді. Такий комплекс заходів вважається одним серед найбільш дієвих інструментів для відновлення платоспроможності суб'єкта господарювання та недопущення його ліквідації. Кожна складова системи санаційних заходів здійснює вплив не тільки на підприємство, а й на соціальне середовище, на ринок та на економіку в цілому.

3. Комплекс санаційних заходів виконується згідно з Кодексом України з процедур банкрутства, в якому чітко прописаний кожен етап фінансової санації підприємства. Кодексом передбачено розмежування процедур проведення досудової санації (санація боржника до провадження у справі про банкрутство) та судової санації (санація під час провадження у справі про банкрутство), що дає змогу впровадити санаційні заходи на підприємствах, які не є банкрутами. Головним критерієм при прийнятті рішення про впровадження фінансової санації є визначення санаційної спроможності підприємства. Вона визначається під час проведення санаційного аудиту, та описує реальність плану санації і доцільність фінансового оздоровлення підприємства.

4. З отриманих результатів проведеної фінансово-економічної характеристики ДП «Хлібна база №76» є малим підприємством державної форми власності. Його вважають одним з найперспективніших зернозберігаючих підприємств південного регіону України через географічне місцезнаходження. Однак, ДП «Хлібна база №76» за останні 10 років мало 18 директорів, за рахунок чого підприємство втратило довіру, репутацію, та відповідно, своїх клієнтів.

Також, варто зазначити, що в результаті дослідження стало відомо, що підприємство є збитковим, позиковий капітал перевищує власний капітал, що вказує на незабезпеченість власними коштами. Тому можемо прийти висновку, що ДП «Хлібна база №76» неефективно веде свою господарську діяльність.

5. Дослідження фінансового стану ДП «Хлібна база №76» за 2018-2022 роки, показало, що протягом аналізованого періоду відбувалися негативні зміни в структурі капіталу, а саме зменшення власного та збільшення позикового капіталу. Підприємство є залежним від кредиторів та не в змозі покрити всі зобов'язання.

Отримані результати внаслідок проведення аналізу ліквідності ДП «Хлібна база №76» показали, що підприємство не є успішно функціонуючим, зменшило кількість ліквідних оборотних коштів, неефективно використовує власні кошти, неефективно здійснює менеджмент та на підприємстві з'явилися ознаки надкритичної неплатоспроможності.

Проведений аналіз фінансової стійкості свідчить про те, що ДП «Хлібна база №76» є залежним від позикового капіталу, на підприємстві знижується фінансова стійкість та воно є неплатоспроможним.

Аналіз рентабельності продемонстрував, що підприємство неефективно здійснює господарську діяльність, не здатне генерувати прибуток та зменшує суму залишку після покриття собівартості продукції.

6. Згідно з моделями, за допомогою яких проводився аналіз інтегрального показника фінансового стану, визначено, що ДП «Хлібна база №76» має низьку спроможність виконувати зобов'язання та середню імовірність дефолту. За двома методиками підприємство належить до різних класів боржника-юридичної особи, однак воно не є банкрутом. Відповідно можна застосувати санацію боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство.

З огляду на актуальну фінансово-господарську ситуацію та причини кризи на ДП «Хлібна база №76», підприємство є діючим, однак не у найкращому фінансовому стані. Сильними сторонами підприємства є його географічне місцезнаходження; розташування відносно залізниці, наявність власної під'їзної колії; технічна база, яка проявляється в потужності одночасного зберігання (об'ємі), та інших приміщеннях зберігання. Слабкими сторонами є менеджмент підприємства, втрата репутації та відсутність клієнтів. Отже, санаційна спроможність підприємства є низькою, тому перед ДП «Хлібна база №76» постає вибір ліквідації чи провадження фінансової санації.

7. Санаційною стратегією ДП «Хлібна база №76» є стратегія реструктуризації, яка базується на досягненні цілей підприємства (заповнення всіх зберігаючих потужностей зерном клієнтів, збільшення обсягів приймання та відправлення зерна клієнтів, відновлення репутації, конкурентоспроможності

підприємства, ліквідація заборгованості, забезпечення прибутковості та подальшого розвитку). Інструментом досягнення цієї стратегії обрано приватизацію з переходом всіх активів та пасивів.

8. Державному підприємству «Хлібна база №76» потрібно буде пройти тривалий шлях приватизації, задля відновлення платоспроможності та уникнення ліквідації. З аналізу ринку стало зрозуміло, що послуги елеваторів користуються попитом та ризики впливу зовнішніх факторів на підприємство низькі. Підприємство зіштовхнеться зі значною конкуренцією, однак в нього є великий потенціал стати одним з найсильніших підприємств Південного регіону України. Стан основних фондів, щорічна підготовка до приймання зернових, прогнозований обсяг надання послуг та чистий дохід підтверджують це, та вказують на реальність плану санації.

9. Провівши якісну та кількісну оцінку впроваджених заходів, стало відомо, що вони є ефективними та успішними. Після приватизації підприємство буде націлене на відновлення, розвиток, стабільність та прибутковість. З прогнозованих даних, помітно, що підприємство має всі можливості отримати прибуток в перший рік діяльності, після фінансового оздоровлення. А це означає, що через декілька років, воно буде одним з найсильніших в Миколаївській області та не тільки. Тому, можемо засвідчити, що застосування стратегії ліквідації на ДП «Хлібна база №76» є недоцільним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України: за станом на 30 червня 1999 р. Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 2343-XII Ст. 1. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/ed19990630#Text>
2. Кодекс України з питань банкрутства: за станом на 18 жовтня 2018 р. Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 2597-VIII. Ст. 1, Ст. 4, Ст. 5, Ст. 51. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19/ed20230729#Text>
3. Брагіна О. С. Дослідження підходів щодо визначення сутності банкрутства підприємства. *Економічний журнал Одеського політехнічного університету*. 2019. № 4. С. 40-49.
4. Кондрашихін А.Б., Пепа Т.В., Федорова В.О. Фінансова санація і банкрутство підприємств: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 208 с.
5. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2000. 412 с.
6. Стащук О.В. Управління фінансовою санацією підприємств: конспект лекцій. Луцьк: «Вежа», 2021. 128 с.
7. Коковіхіна О. О. Управління фінансовою санацією підприємств: конспект лекцій. Харків: УкрДУЗТ, 2023. 114 с.
8. Гіржева О.М., Ольшанський О.В. Антикризовий менеджмент: методичні вказівки. Харків: ДБТУ, 2023. 52 с.
9. Боднар А.О. Управління фінансовою санацією підприємства: конспект лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2020. 82 с.
10. Островська А.О., Васькова А.М. Фінансове оздоровлення компаній в умовах війни: проблеми впровадження санаційних заходів. *Збірник матеріалів VII Всеукр. науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених*. 2023. С. 351-353.

11. Становище бізнесу в період воєнного стану. *Опитування учасників Prozorro*. URL: https://drive.google.com/file/d/1NL48R_2md5X_bn4BvNLoi1tIOv55BKoq/view (Дата звернення: 27.11.2023).
12. № 1-г Звіт судів першої інстанції про розгляд справ у порядку господарського судочинства. Офіційний сайт Судової влади України. 2013-2022 рр. URL: <https://court.gov.ua/>
13. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент. Київ: Ніка-Центр, Ельга, 2002. 528 с.
14. Тітов М.І. Банкрутство: матеріально-правові та процесуальні аспекти / За наук. ред. В.М. Гайворонського. Харків: Фірма «Консум», 1997. 192 с.
15. Пилипенко О.О., Румик І.І. Антикризове управління при реалізації санаційних заходів підприємства. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2021. № 3 (63). С. 51-60.
16. Пігуль Н. Г., Семенець В. П. Сутність та значення санації підприємства в сучасних умовах господарювання. *Економіка та суспільство*. 2020. № 21. С. 86-92
17. Cash Flow: An increase or decrease in money over a period of time. Corporate Finance Institute. URL: <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/accounting/cash-flow/>
18. Kim J. Sources of Finance for Business. 2021. URL: <https://onstarplus.com/archives/3822>
19. Боронос В. Г., Плікус І. Й. Управління фінансовою санацією підприємств: підручник. Суми: Сумський державний університет, 2022. 459 с.
20. Цар О. З. Фінансова санація суб'єктів господарювання в економіці України: Дис... кандидата екон. наук: 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. Львів, 2017. 238 с.
21. Степанов А. В. Роль арбітражного керуючого у процедурі санації за новим Кодексом України з процедур банкрутства. *Забезпечення*

транспарентності (прозорості) процедур банкрутства в Україні : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф.. 2021. С. 105-108.

22. Проноза П. В., Чмутова І. М., Берест М. М. Забезпечення фінансової стабільності в умовах глобальних викликів: навч. посібник. Харків: ХНЕУ, 2021. 203 с.

23. Гричишин Я.М. Санаційний аудит в умовах антикризового управління підприємствами. *Ефективна економіка*. 2020. № 10. С. 1-7.

24. Про компанію «Хлібна база №76». Інформаційно-аналітична система «Аграрії разом». URL: <https://agrarii-razom.com.ua/elevators/hlibna-baza-no-76>

25. Хлібна база №76. Досьє на підприємство. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/20885124/

26. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України: за станом на 16 липня 1999 року Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

27. Курс євро 31.12.2022 рік. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/exchange/archive/2022-12-31/>

28. Білик М.Д. Фінансовий стан підприємства: теорія, методика. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. № 5. С. 86–92.

29. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства: Наказ: за станом на 20 січня 2006. №14 у редакції від 30 червня 2010. № 1361. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/ME06025>

30. Тютюнник Ю. М., Дорогань-Писаренко Л. О., Тютюнник С. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с.

31. Тютюнник Ю. М., Тютюнник С. В. Особливості оцінювання рівня та динаміки платоспроможності малих підприємств. *Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (заочна форма) «Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору»*. 2021. 376-379 с.

32. Островська О. А., Юркевич О. М. Емпірика діагностики кризового стану в корпоративних фінансах: нові підходи. *Збірник наукових праць: Формування ринкових відносин в Україні*. 2023. №7-8. С. 33-40.
33. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз господарської діяльності: підручник / за ред. Л. М. Кіндрацької. Київ: КНЕУ, 2016. 629 с.
34. Головата Ю., Радинський С. Методичний інструментарій оцінки фінансової діяльності підприємства. 2023. 39-42 с.
35. Козлова О.С. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 10 (50). С. 914-918.
36. Пожар Є. П. Шляхи оптимізації фінансової стійкості підприємств в період кризи. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2021. № 21 (49). 88-93 с.
37. Про затвердження Порядку проведення оцінки фінансового стану потенційного бенефіціара інвестиційного проекту, реалізація якого передбачається на умовах фінансової самоокупності, а також визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, обслуговування якої здійснюватиметься за рахунок коштів бенефіціара: Наказ: за станом на 14 липня 2016 року Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України. 2016. №616. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1095-16#Text>
38. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: Постанова: за станом на 30 червня 2016 року Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України. 2016. №351. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16#Text>
39. Прокопенко В.Ю, Корнева Н.О. Управління фінансовою санацією підприємства: опорний конспект лекцій. Частина 1. Миколаїв: МНУ, 2019. 60 с.
40. Волкотруб Р.Р. Санація підприємств: сутність та типові заходи. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/27462/7871.pdf?sequence=3>

41. Про затвердження Положення про реструктуризацію підприємств: Наказ: за станом на 18 липня 2008 року Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України. 2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0718-08#Text>
42. Глебова А.О., Маховка В.М. Антикризове управління: конспект лекцій. Полтава: НУПП, 2019. 90 с.
43. Про приватизацію державного і комунального майна: Закон України: за станом на 18 січня 2018 року Офіц. вид. Відомості Верховної Ради України. 2018. 2343-XII Ст. 2, 10, 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12/ed19990630#Text>
44. Список елеваторів. Офіційний сайт Електронна зернова біржа України. URL: <https://graintrade.com.ua/elevatori>
45. Офіційний сайт Центр економічної стратегії. URL: <https://ces.org.ua/>
46. Мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3704412-agrarii-kupuut-u-derzavi-spirtzavodi-sob-zrobiti-z-nih-sucasni-pidpriemstva-surma.html>
47. Соляник Л.Г., Лісовенкова І.М. Фінансова санація та банкрутство підприємств. Дніпро: Національний гірничий університет, 2013. 120 с.
48. Ухвала по справі 490/8891/20. Офіційний сайт Єдиного реєстру судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93996151>
49. Гринчишин Я.М. Управління фінансовою санацією: конспект лекцій. Львів: ЛУН, 2017. 98 с.
50. Елеваторні втрати України через війну на червень 2023 року. Головний елеваторний сайт країни. URL: <https://elevatorist.com/blog/read/853-elevatorni-vtrati-cherez-viynu-na-cherven-2023-roku>

ДОДАТКИ